

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:

Pe an 18 cor. 1/2 an
cor. 1/4 4-50 fil.

□ □

Pentru străinătate:

Pe un an 24 coroane
1/2 an 12 cor. 1/4 an
6 coroane.

Unirea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:

odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.

□ □

To' ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirii”
în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

XXV.

Și pe pământ pace, între oameni
bunăînvoire...

Pentru pacea a toată lumea,
pentru bunăînvoirea dintre oameni ne
rugăm și rugăciunea noastră, de două
milenii, n'a putut mulcomi patimile,
nici întăritările sufletului a le potoli.
Omenimea a făcut progrese uimi-
toare. Am cucerit pământul cu adân-
curile și aerul cu tainele sale, mă-
surat-am înălțimea astrilor și ma-
teria imponderabilă o am cântărit,
mai rămâne sufletul pentru alte ne-
numărate milenii.

Și totuș parecă nici când nu
ne-a sosit multășteptata sărbătoare
a Nașterii Domnului într'o strălu-
cire atât de mare, și nicicând nu
ni-se par atât de trecătoare toate,
câte le zicem cultură, civilizație,
bunăstare ca în zilele aceste. S'a
dovedit în toată puterea cuvân-
tului, că eterne sunt numai în-
vățăturile bisericii și numai operele
pentru elevarea și mântuirea sufle-
telor, pentru înălțarea omenimii și
înflorirea bisericii pot înfruntă cu
încredere dintele vremii atotdis-
trugător.

De acest gând uriaș, de focul
sacru al iubirii de biserică și neam
au fost pătrunși marii noștri îna-
ntași, când înainte cu un sfert de
veac au pus temelie acestui organ
de publicitate.

Un sfert de secol în viața unui
ziar de dincoace este un eveniment,
care trebuie relevat în toată mă-
reția lui, dacă împrejurările actuale
ar fi mai prielnice unei serbări de
natura aceasta. Este o istorie în-
treagă, pe care o vom spune odată
cu deamănuntul...

„Unirea” de azi pe alte vremi s'a
zămislit. Alți oameni i-au dat ființă
și în mare parte prin voința altora

a devenit organul întregului cler
unit. Ceice pe atunci erau tineri
cu plete buclate, cu ochii vii și su-
fletul aprins, azi înclină spre apus
de soare.

Opera lor mare, regenerătoare
însă a rămas, ca biruința unei idei,
pusă în serviciul unei cauze mari,
de o extremă importanță.

Biserica noastră există de
aproape 200 de ani și urmele ace-
stei existențe abia se vedeau. Insti-
tuțiile bisericești și culturale, pe
cari le primiserăm în urma anului
1848, nu puteau fi suficiente, ca să
introducă în constiența publică în-
semnătatea bisericii noastre în toată
splendoarea ei.

În organizația bisericească și
hierarhică se simția lipsa unei le-
gături mai puternice cu biserică vie
înafară și a unei concentrări a for-
țelor înlăuntru. Eram o biserică
unită cu o metropolie, cu trei epi-
scopii cu un cler ales, și ne lipsia
stimulul de a ne manifesta în toată
plenitudinea calităților noastre supe-
rioare, de cari am dat dovadă de
atâteaori în cursul celor 200 ani de
existență.

Probleme nouă au aruncat vieța
pe arena publică, tradițiile pii la cari
clerul nostru ținea cu sfințenie, au
început a fi supuse unei analize ten-
dențioase, în conștiința publică ro-
mânească s'au introdus nouă teorii
privitor la trecutul bisericii noastre
și vitalitatea aceleia.

Clerul nostru sta uluit. Propa-
ganda distrugătoare se discută cu
foc — mai ales presă — în fața
căreia noi nu opunem aproape nici
o rezistență. Cei de sus își vedeau
în liniște de mersul șurubărierii ad-
ministrative bisericești, ceialalți de
economie.

La plinirea timpurilor apărū
acest organ.

Nicicând nu s'a discutat cu te-
meinicie situația bisericii noastre,
misiunea, poziția ei. Opinia publică
românească trebuia lămurită asupra
rostului nostru, cei răi puși la locul
lor, cei buni ridicați și întăriți în
pozițiile lor.

Era supremul timp!

Noul organ avea să fie îndru-
mător clerului în situația creată de
o atmosferă dușmănoasă intereselor
noastre bisericești-culturale. Astfel
s'a născut „Unirea” de azi. N'a
fost o întreprindere de speculă, ci
un organ isvorit din necesitatea
vremilor și pus în slujba unui ideal,
a bisericii și neamului, fără nici un
gând rezervat și încunjurat în toate
timpurile de o desăvârșită iubire de
cauză.

Trebuiau deslănțuite energiile,
cari așteptau terenul de validitate,
suprimate aberațiile, privirile între-
gului cler îndreptate spre o sin-
gură țintă mântuitoare de biserică
și neam...

E ceva foarte firesc, că în cur-
sul celor 24 de ani de existență să
avem parte de multă satisfacție, de
clipe mari și înălțătoare, precum
am dat și de multe greutăți și n'am
fost cruțați nici de amare decepții.
O mărturisim sincer, că entuziasmul
cu care a fost salutat acest organ
de publicitate în momentul apa-
riției sale, a trebuit de multeori să-l
asemănăm cu focul de paie tradi-
țional. Atunci dase mâna factorii cei
mai de frunte ai bisericii noastre,
ca să i-se ușureze situația noului
organ, dela vlădică până la
opincă. Vremea însă s'a schim-
bat. Creat odată organul trebuia
să se susțină din puterile por-

prii, chiar și în împrejurările create. Dar trebuia să existe.

Avem satisfacția, că „Unirea“ a fost astfel întotdeauna organ independent, preocupat curat numai de interesele mari ale bisericii și neamului. Niciând ambiții nejustificate nu s'au adăpostit în coloanele noastre, nici cauze nedrepte și stricăcioase intereselor bisericești, culturale și naționale nu am susținut, căci nu cunoaștem pe nime stăpân peste noi, decât biserica și neamul.

Conduși de acelaș spirit și pe viitor, întrăm în anul al XXV cu hotărîrea, să continuăm munca noastră cu toată abnegația, convinși fiind, că „Unirea“ ține rostul unei apostolii în viața noastră publică, iar clerul și biserica mai are lipsă de ea.

„Unirea“ de zi.

— Reminiscente postume. —

(=). După o muncă de un sfert de veac, fie-ne permis să aruncăm o scurtă privire, numai asupra celor câțiva ani din urmă, de când ziarul nostru apare de *trei ori* la săptămână.

Trăiam pe vremuri mai însuflețite, când cu conferența dela Oradea-mare, în care visam cu toții

un avânt deosebit de mareț al presei noastre bisericești, ce se lupta încă pe atunci — și continuă a se lupta și azi — cu aceeaș îndârjire sisifică împotriva morții.

Frații preoți din arhidieceză ne-au sprijinit și nu ne-au sprijinit. (Avem abonați, preoți de frunte, cari au primit foaia dela apariția ei, *douăzeci și patru de ani*, fără să achite măcar abonamentul pe o săptămână!)

Blajul însuș ne-a sprijinit — ce e drept — mai ales pe vremea, când i-se împărția zeci și zeci de numerii grațiuți.

Ei bine, deacum lucrurile se vor schimba — gândiam noi. Dicezele surori se vor grupa și ele, tot mai strâns, în preajma unui organ, a cărui program a fost apărarea intereselor noastre bisericești-naționale. Și vor face-o aceasta cu atât mai vârtos, cu cât coloanele aceatui ziar au fost totdeauna deschise pentru a apăra toate interesele preoțimii noastre dela sate!

Ne-am înapoiat, dela Oradea-mare, cu sufletele înălțate și când am dat drumul celui dintâi număr trihebdomedar, ne-am închipuit, că o să reușim a pune în mișcare toate forțele noastre intelectuale din centru și din cuprinsul provinciei noastre metropolitane.

N'aveam și nu avem nici azi aere de grandomanii!

Dar să stăm strâmb și să judecăm drept. Avem în Blaj atâta *capital intelectual*, încât am putea scoate cel puțin două foi zilnice, cu cele mai variate rubrici. Avem, desigur, un cler cu pregătiri mai înalte, care ar alimenta și el, cu destulă competență acest avânt spre o nouă viață a miciei noastre Rome...

„Să pornim deci înainte“ — ne-am zis făcându-ne o sfântă cruce și ne-am sufocat la muncă *întreită*, în nădejdea, că bunele noastre intenții vor fi apreteiate, după cuviință.

* * *

Am fi nedrepti, dacă n'am recunoaște, că intențiile noastre au fost apreteiate după cuviință.

Da, au fost.

Avem noi o seamă de cititori entuziaști — cari ne-au năpădit cu o droaie ce felicitări și articole. „Nu e de ajuns „Unirea“ de tei-ori la săptămână — spuneau inimoșii noștri aderenți — s'o scoatem *silnic*“.

Publicam noi ce publicam din aceste aderențe ale amicilor noștri, dar tot ne cam codiam, să ne avântăm prea de tot tare.

Ne gândiam noi, ca oameni pățiți ce eram: „S'o luăm mai cu

F O I Ț A.

Două mii de sicrie mici...

Cetesc într'o gazetă străină, un comunicat, ce m'a sguduit adânc.

Dela o vreme ne-am obișnuit, cu știrile cele mai grozave: cu zeci de mii de morți și răniți, cu mormane de cadavre peste cari trec în goană roțile tunurilor, cu oameni ce înghiață, cu mâna pe pușcă... Dar toate acestea sunt accesorii necesare ale războiului, le-am mai ctit și aiurea. Istoria se repetă cu o precizie, ce nu dă greș nici odată.

Ceea-ce am ctit însă, mai zilele trecute, nu are precedent în istorie, afară doar de măcelul lui Irod, care a ucis atâtea mii de prunci, ca să piardă între ei și pe micul Hristos.

Spune gazetarul din chestie, că trecând pe la Lodz, s'a oprit în fața unui cimitir, unde a văzut peste două mii de sicrie mici, așezate în mormintele deschise. Erau sicriile copilașilor, cari au murit de *foame*, în cele câteva zile, cât Lodz-ul a fost în mâna Rușilor.

Două mii de copii morți, două mii de jertfe nevinovate, aruncate în vârtoarea de iad a măcelului universal.

Nu se poate, de sigur, războiu fără victime. Pictorul Stuck ne înfățișează doar Războiul, ca pe un uriaș ce trece în goana calului peste mormanul de cadavre. Și calul strivește totul sub copitele lui...

Dar prăpădul acesta n'ar trebui să ajungă decât pe beligeranți, cruțând pe cetățenii pașnici, ales pe bătrâni, femei și copii.

Proporțiile acestui războiu uriaș sunt așa de extraordinare — se vede — încât nici chiar copii nu pot fi cruțați pe alocurea.

Două mii de copii morți în câteva zile! E un tablou de o nespusă jale și melancolie E o pierdere deosebit de simțită. Alături de victimele ce cad pe câmpul de luptă, se însirue acum și jertfe plâpânde; atâtea vieți cari la timpul lor aveau să înlocuiască golul ce a rămas, pe urma uraganului, ce se deslănțuie acum. Atâtea nădejdi, căci în fiecare din acest sicriu mititel e închisă câte o pagină albă, pe care s'ar fi putut scrie cine știe ce rânduri înălțătoare. Pagina acessta va rămânea goală pentru totdeauna; copiii nevinovați cari abia și-au deschis ochii, cum se cade, să privească în lume, iau închis iarăși, pentru totdeauna. Visurile, pe cari părinții le-au plămădit la legenele lor, se spulberă acum dintr'o dată.

„Iertați, mici copilași, această barbarie a oamenilor învrăjbiți!“ — încheie raportul.

Iertați, repet și eu, căci azi oamenii nu mai sunt stăpâni pe faptele lor, ci suflul

grozav al vijeliei îi mână încotro vrea, ca pe niște frunze pribeje!

V'ați potrivit și voi în calea acestei vijelii, și v'a măturat!

Cine știe nu v'a e mai bine vouă acolo, în sicriile mici și albe, cum v'a odihniți cu mâinile încrucișate pe piept, cu buzele subțiri și decolorate. V'a odihniți acolo, copilași; acolo nu mai răbdați foame nici sete, nici nu vi-se entremură inima, la buburile tunurilor, ce v'au trezit într'o noapte din visurile voastre, în cari povestiați cu Ingerul ce avea să v'a aducă de Crăciun, un brad încărcat cu bomboane, păpuși și cai de lemn; un brad încărcat de toate bunătațile...

Ingerul nu s'a putut cobori în lumea asta așa de învrăjbită, ci v'a chemat să mergeți voi la el, pe o rază de lună, în lumea cealaltă, unde nu sunt nici săbii nici tunuri; nu e nici foame nici sete; nici oameni încruntați, ce se încaieră, strivindu-și împrumutat țeasta, cu stratul puștii!

Dar nu trebuie să v'a cerem iertare, micuților! Inimile voastre sunt așa de plâpânde, încât ele nu pot hrăni mânie multă vreme. Voi ați iertat barbaria oamenilor mari, în clipa când ați închis ochii, ori încă înainte de a-i închide... Ați simțit atunci, că durerile vi-se ușurează și foamea nu v'a mai chinue... Ingerul morții v'a atins fruntea brobodită de sudori — și voi ați mai respirat odată, liniștiți, ușurați...

binișorul, pe urmă tot apucăm noi cumva la creangă verde“.

Am luat-o deci mai cu binișorul, deși ne avântaserăm la o muncă de trei-ori mai multă, ca cea de până atunci.

Urmarea?

Urmarea a fost, că cititorii credincioși de până acum ne-au sprijinit și cu vorbe bune și cu abonamente; iar cititorii tot așa de credincioși dar neplătitori — vai, aproape 70% — au urmat să primească foaia, s'o citească, s'o critizeze cât de aspru, la nevoie, și — să nu trimită nici un filer în abonament.

Dacă ne-am lua osteneala — și poate că ne-om lua-o odată — să arătăm cu cifre grăitoare, cât de scump am plătit acest entuziasm precipitat al nostru, cititorul cinstit ar rămânea cu totul consternat. Ar trebui să-i pomenim atunci de rezonanță de 80,000 (*si: optzeci de mii*) și de alte multe lucruri, cari nu pot să fie scrise în cartea aceasta...

* * *

Dar — gluma la o parte.

E vorba ca cititorii noștri să-și dea măcar acum seama, dacă acest procedeu e merit să sprijinească un organ, care — orice s'ar zice — și-a avut partea lui de muncă și

Lumea rămânea în urma voastră cu oamenii învrăbiți de moarte, cu bubuituri de tunuri, cu răcnete și blesteme, ce nu mai pătrund acum până la voi.

În jurul vostru curgeau lacrimile neputincioase ale părinților, cari vă priviau cu sufletul împietrit de suferință: abia mai aveau lacrimi.

A porait apoi convoiul sicriilor mărunte și albe, orânduindu-se unul lângă altul, în fața mormintelor. Ici-colo era câte un sicriu, pe urma căruia nu se aținea nimeni: părinții o luaseră, mai de cu vreme, pe aceeaș cărare!

Vă odihniți acum, în curățenia inconștientă a sufletelor voastre de copil. Voi nu veți înțelege niciodată, grozăvenia zilelor, prin cari trecem noi. Nu veți avea ocazie să vă dați seama de viforul ce sbuciuște omenirea, cum sbuciuște Samum-ul nisipul pustiei.

Voi veți dormi și vă veți odihni.

De aceea voi sunteți neasămănat mai fericiți de cât noi, martorii acestor zile de pierzanie, sau decât cei ce mor acum, cu blăstem pe buze, mușcând în țerna înghețată a șanțurilor.

Voi dormiți și vă odihniți.

Și deasupra sicriilor voastre albe, o fantomă strălucită își întinde brațele, chemându-vă la el:

— Lăsați copiii, să vină la mine!

Al. Ciura.

importanța lui în pătrărul de veac, ce s'a strecurat?

Dacă țin ei, ca să ființeze și la Blaj o foaie, în care să se apere interesele noastre bisericesti — naționale, și să i-se dea avântul necesar vieții noastre bisericesti?

Dacă cetitorii noștri nu țin la asta — atunci nu vom mai ține nici noi.

În urma urmei, o mână de oameni, oricât ar fi ei de pătrunși de necesitatea imperativă a unei acțiuni în această direcție — mai au și altceva de lucru, decât să se războască cu indolența publicului cetitor.

La alte neamuri se jertfesc sute de mii și milioane pentru susținerea presei bisericesti; noi am fi preafericiți, dacă am putea să ieșim la liman, încasând măcar competențele muncii noastre cinstite, din costul abonamentelor.

Toată lumea progresează și apreciază în mod deosebit importanța presei — să rămânem numai în Blaj mai la coadă?

Cetitorii noștri pot să mediteze asupra acestei probleme chiar în zilele mari, ce ne așteaptă.

Să nu fim însă nici prea tragici.

Cum ne-am luptat cu greutatea de până acum, vom lupta și cu cele viitoare și avem nădejdea, că munca aceasta tot nu e zădarnică.

Un ziar, care apare de 24 ani, răspunde, cu cu siguranță, unei necesități și prin urmare nu e permis s-l desființăm.

Vom merge înainte, pe cărarea binepricepută de până acum, fără a ne abate nici la dreaptă nici la stânga.

Avem nădejdea, că indolența publicului se va împrăști și ea, — încetul cu încetul — mai ales în vremile schimbate de azi, cari pot să aducă urmări incalculabile.

Lectura ce o oferă o presă conștient redactată este de îndoită importanță, mai ales la noi, unde presa noastră națională se luptă cu atâtea neajunsuri, în comparație cu presa străină sprijinită de *sute de mii* de cetitori și de subvenții destul de grase.

Noi n'avem încă publicul cetitor de lipsă, petru a putea redacta ziare în stil mare; procentele noastre de analfabeți au început să se reducă mai simțitor numai în vremea din urmă.

Putem nădăjdui în viitorul apro-

piat un avânt mai înveselitor al gazetăriei noastre, când conștiința națională va fi mai limpezită și rămășițele trecutului rușinos se vor fi împrăștiat.

Viitorul acesta e destul de apropiat și dacă s'ar întâmplă ca noi să nu-l ajungem, avem mângâierea, că pregătim drumul pentru această epocă mai fericită a gazetăriei românești.

Cât pentru noi — ne îndestulim și cu împrejurările mai puțin prielnice de azi. Nu cerem nimănui jertfe; nici subvenții, nici Mecenați!

Ne e de ajuns, ca preoțimea să se intereseze de acest ziar, care i-a apărut întotdeauna interesel; ne e de ajuns, dacă ziarul nostru ar putea răsbate în toate acele familii de preoți români, în cari nu se cetească decât ziare străine; ne e de ajuns, dacă abonații *câți îi avem acum* și-ar achita abonamentul regulat.

Iată, că nu cerem nimănui să aducă jertfe, peste puterile lui.

Îndeplinească-și cetitorii noștri datoria față de noi în mod regulat — și noi nu ne vom da îndărăt dela îndeplinirea unei misiuni, a cărei importanță nici nu mai poate forma azi obiecte de discuție.

Suum cuique!

Vorbirea lui Tisza a stârnit în presa austriacă adânci nedumeriri, mai ales privitor la ceea ce a zis în legătură cu dualismul. Presa ungurească o comentează din punct de vedere de partid. „Az Est“ zice: Tisza n'a făcut amintire de extinderea drepturilor politice și transformarea necesară a vieții noastre economice, cu toată că despre aceste nu se mai poate tăcea. Din tranșee se reîntorc alți oameni ca și cari au plecat acolo. Mulțumită Domnului, acolo li-s'au deschis ochii, pretensiunile lor reduse au crescut, aceștia nu se mai îndestulesc cu vorbe goale și cu fapte de jumătate.

Reprezentantul Angliei la Vatican. Am amintit, ca Sirul Henry Howard, trimis din partea guvernului englez în misiune specială la Vatican, a sosit la Roma și totodată și-a prezentat pontificelui scrisorile de acreditare. Se anunță acum din Roma, că Sirul Howard a primit instrucții și misiunea dela guvern, ca să exprime în numele guvernului, papei Benedict felicitările, din prilejul alegerii de papă și să comunice și motivele acelea, cari au silit pe guvernul Britaniei să se amestece în luptă, după ce și-a epuizat toate mijloacele pentru susținerea păcii.

Situația în Albania. În Albania, deși a intervenit Italia cu putere armată; încă tot nu e restabilită pe deplin ordinea și liniștea. Ziarele italiene comunică, că cercurile conducătoare din Durazzo au cerut debarcarea și respective ocuparea orașului

din partea trupelor italiene. Guvernul italian însă este ferm hotărât să nu mai întreprindă altă acțiune militară în Albania. De altcând situația lui Essad pașa s'a ameliorat și i-a succedat a reținea pe Albanezi, ca să nu atace pe sârbi astfel că Serbia nu va fi silită să ocupe teritor albanez pentru apărarea granițelor sale. Cercurile din Roma, sunt de credință, că pașa Essad, nu va declara războiul Serbiei, pe motivul că s'a decretat războiul sfânt. După alte știri pașa Essad a fost bătut de albanezi. Intre astfel de împrejurări intervenția armată a Italiei e iminentă și se așteaptă ocuparea portului Durazzo.

Trecerile în cursul anului 1912.

În anul 1912 și-au schimbat religia după cum aflăm din rapoartele oficiale: 6421 indivizi (2950 femei și 3471 bărbați). La religia romano-catolică au trecut: 492 bărbați și 643 femei — de confesiunea reformată; 237 bărbați și 285 femei ev. lut.; 210 bărbați și 189 femei de religia greco-orientală; 28 bărbați și 49 femei izraelite; 5 bapțiști și 13 de alte confesiuni. În total biserica romano-catolică a câștigat 2529 credincioși. Biserica greco-catolică a câștigat în an. 1912 645 suflete și anume: 63 dela reformați. 14 dela ev. luterani, 559 dela greco-orientali, 1 dela unitari, 3 izraelite, 3 bapțiști și 1 de altă confesiune. Dacă subtragem pierderile bisericii romano-catolice de 1405 credincioși, rămâne ca rezultat final un câștig de 1124 credincioși. Biserica greco-catolică, comparând câștigul de 645 suflete cu pierderea alor 821 credincioși, rămâne o pierdere de 176. Numărul acesta neobișnuit de mare în statistica trecerilor dela religia noastră, se explică prin episcopia de Hajdudorogh, când 140 credincioși din comitatul Csik voind să treacă la romano-catolici s'au lăpădat de religia greco-catolică și au devenit aconfesionali. Dar tot în anul acesta au trecut apoi la romano-catolici.

După romano-catolici, confesiunea bapțiștilor sau a *pocăiților* a câștigat mai mulți credincioși: 264. Specificând pierderile singuraticilor confesiuni față de câștigul pocăiților, ne lămuresc următoarele cifre: dela romano-catolici au trecut la pocăiți: 45 indivizi, dela greco-catolici 20; dela reformați 185; dela greco-orientali 50 indivizi. Cifrele aceste sunt destul de grăitoare despre primordia pocăismului, ce amenință biserica noastră! Nu vrem să profetăm, dar putem afirma ca sigur că numărul pocăiților a crescut în anul 1913 și 1914 în detrimentul nostru. Date precise, lipsindu-ne rapoartele anilor acestora, nu putem da.

Biserica gr.-or. a pierdut în 1912: 347 credincioși, reformații 213, izraeliții 416, etc.

Credem, că e interesant să amintim numărul trecerilor dela o religie la alta, din 1896 până în 1912. În răstimpul acesta biserica romano-catolică a câștigat 21.093 suflete; bis. gr.-cat.: 2436, pocăiții 2123. Biserica gr.-or. a pierdut în acest timp 6362 credincioși.

Privitor la motivele trecerii, în multe cazuri motivul e secta nazarineană sau bapțiștă, în care au intențiunea să intre, de alteori greutățile materiale impuse de biserică, mai puține cazuri neînțelegerile cu preotul sau pentru preot.

Războiul european.

Comunicatele mai nouă de pe câmpul de luptă ne arată, că toate sforțările rușilor se îndreaptă spre linia Carpaților. Tot aceasta se vede și de acolo, că în valea Biala spre sud dela Tarnow e liniște. Trupele noastre, cari operează la pasul Uzsok, în fața dușmanului prea numeros, s'au retras puțin de pe culmile Carpaților. Spune comunicatul oficial.

Incercările inimice de a sparge linia noastră spre vest dela Gorlicze au eșuat. Trupele noastre au luat o înălțime din sud dela Gorlicze, care mult timp a fost obiectul unor aprige lupte. Cu această ocazie am făcut aproape o mie prinsoneri și am capturat alte lucruri de război.

În Polonia, lupta persistă spre ost dela Bsura și secțiunea Ravka, prin urmare germanii pretutindenți au trecut preste râurile aceste. Avansul acesta al germanilor e un moment foarte însemnat, în drumul spre — Varșovia.

Luptele din vest și est.

În vest a fost mai mult un duel de artilerie între francezi și germani. Flota dușmană a apărut la Ostende, de aici însă s'a retras fără de a da un singur foc. Afară de ciocniri mai mici, nu s'a întâmplat nimic demn de remarcat pe frontul vestic.

În Prusia orientală și în partea nordică a Poloniei nu e nimic nou. În Polonia însă totuși e de înregistrat un succes german: trupele germane după lupte înverșunate au ocupat punctul foarte întărit de ruși Borzymov, spre vest dela râul Vistula. În lupta aceasta germanii au făcut 1000 prinsoneri.

Diverse.

Tuturor abonaților și cititorilor foii noastre le poftim sărbători fericite.

Numărul proxim al ziarului nostru, va apărea Marți, în 12 Ianuarie, la orele îndatinate.

Reverendissimul domn Ștefan Pop canonic mitropolitan a donat 10 cor. pentru ostașii răniți din sanatoriu s. George, ca răscumpărare pentru felicitările de ziua numelui.

Di Ștefan Pop, prof. la preparandia din loc, și-a răscumpărat felicitările de onomastică dându-i 15 Cor. pe seamă internatului preparandial din Blaj.

Profesorul Cholnoky despre români.

Cetim un interviu acordat de profesorul universitar Cholnoky, ziarului „Ujság” din Cluj. În interviu se spun între altele următoarele:

Dacă i-ar succeda muscalului să ne cutropească pe noi, ar isprăvi iute și cu România și cu Bulgaria. Aceste două țări ar trebui să părăsească neutralitatea și să intre în acțiune împotriva tendențelor rusești. Mai ales, românii și maghiarii sunt izolați între popoarele slave și germane. Aceste două popoare ar trebui să-și apere interesele în cea mai strânsă amicitie...

Franc Laborius, cuceritorul Belgradului sârbesc, a fost pus în disponibilitate.

Moștenitorul de tron și l. română. Într'un ziar de seara cetim aceste știri în legătură cu vizita clironomului la Sighet. Prezentându-i-se între alții și procurorul Dr. Illés Andor, moștenitorul îl întreabă:

— Știi românește?

— Da.

— Limba română e foarte grea, — adaugă arhiducele — n'o pot învăța.

— Aduce cu italiana — zice procurorul.

— Italianește știu, dar din l. română abia cunosc câteva cuvinte, cu toate că mi-ar plăcea să o pot învăța — reflectează moștenitorul și făcând o înclinare adâncă, se depărtează.

Revista Luceafărul. la cererea mai multora de ale trimite revista Luceafărul, îi anunțăm pe aceasta cale că deodată cu mobilizarea revista și-a sistat apariția, deoarece redactorul ei Domnul Oct. C. Tăslăuanu a trebuit se plece pe câmpul de război.

Rugăm pe toți cetitorii revistei să binevoiască a fi cu răbdare până când redactorul acestei reviste va putea să se îngrijească din nou de apariția ei regulată.

Să nădăjduim, că nu peste prea multă vreme vom putea împlini dorințele și așteptările abonenților noștri. *Administrația revistei „Luceafărul”*

Posta Redacțiunii.

Iubiților noștri colaboratori. Articoli, cari din lipsă de spaț nu au încăput în acest număr, îi vom publica pe rând. Salutări cordiale.

MAI NOU.

Papa și împăratul german pentru prinsoneri.

Agencia Wolff comunică dela cartierul general:

Între împăratul Wilhelm și papa Benedict XV, a avut loc ieri următorul schimb de telegrame:

M. Sale Wilhelm II împărat german: Având încrederea în sentimentul iubirii de aproapele, de care este cuprinsă M. Voastră, Vă rugăm, ca să încheiați anul trecut și să începeți altul prin o acțiune de marinimie princială; primiți propunerea Noastră, ca pe venitor, acei prinsoneri, cari sunt considerați ca neapți, pentru serviciul militar, să fie schimbați.

Papa Benedict XV.

Împăratul Wilhelm a răspuns papei prin următoarea telegramă:

Sf. Sale pontificalui, Roma.

Mulțămesc pentru telegrama Sf. Voastre și Asigur Sanctitatea Voastră, că propunerea, care are de scop ușurarea prinsonerilor de război, neapți pentru miliție, e întimpinată de toată simpatia Mea. Iubirea aceea de aproapele, care a inspirat această Propunere corespunde pe deplin convingerii și dorinții Mele.

Wilhelm II.

Lerui-Doamne...

A 'nceput întâiul dangăt; ninge 'ncet cu fulgi ca spuma
Și'n amurgul plin de neguri s'au aprins cântări de-argint...
— Cât de'ncântătoare-i vorba preamărind frumos pe Domnul
Coborît în iesle cândva din slăvituri mărgărint!

... Lerui-Doamne, cântec dulce, ascultându-l ca'ntrun farmec
Se desfac în jur vedenii cu sfărămări de basm străbun —
Ninge 'ncet, și-atât de jalnic glasul clopotelor pare...
— Cântă inimă și râde căci e sara de Crăciun!

E fiuru 'n care cerul se sărută cu pământul
Și 'mpărțesc cu mâna moale valuri de săninătăți;
Lerui-Doamne, vis de aur, vino-aproape mai aproape
Să-ți cuprind prelung în brațe farmecul de altedăți!

... Ah, dar ochii pururi dornici de cărări scaldate'n soare,
Lunecând ușori pe-o clipă, pleacă'n larguri fără mal,
Strâng aripile cu grijă și ca două turturele
Printre neguri, prin pustiuri trec acum peste — Ardeal:

Sunt lumini la toată casa și colaci de grâu pe mese,
Când din poartă'n poartă sună greu din umblet, un moșneag:
Moș-Crăciun albit de vremuri netezește frunți rotunde,
Bagă mâna 'n traista lungă și zimbește atât de drag.—

Sară de Crăciun mai lungă și'ntr'un loc mai cu zăbavă
N'a avut de veacuri doară albul moș rătăcitor;
Câte inimi înorate, câte lacrimi stoarse'n taină —
Cum să facă să 'nflorească obrăzorul tuturor!?

Pune degetul pe frunte încercând să-i vie 'n minte
De i-a fost vreodată slujba mai cu trudă ca acum...
Svârle traista după ușă și se trage 'n laturi grabnic
Când s'aud svonind arare pași și vorbe dinspre drum.

Ca 'n icoană stă și-ascultă pân' s'a scurs colinda 'ntreagă,
Mai zimbește-apoi odată — cu toiagul lung în mâni,
Și se duce 'n altă casă încurcându-și prin zăpadă
Barba albă — când ajunge în lătrat aprins de câni.

Dar în urma lui aceeaș umbră tainică rămâne
Cu fecioare ce-și respiră părul lung și despletit;
Inzădar aduce vântul fredonări din vreo colindă
Cu refren de floare dalbă plin de-un farmec negrăit.

Și'n zădar aduce vântul dangăte târzii de clopot...
Mame cu priviri topite de așteptări fără hotar
Pun odorul să se culce tresărind cu ochii tulburi
Când prin streșinile ninse sună viforul arar.

... Iar pe vale la o casă rari colindători de noapte
Isprăvesc frumos un cântec jalnic și trăgănător —
În refren cu floare dalbă par'că plânge oarecine,
Ceva tainic astăzi, ceva par'că nu-i în glasul lor...

— Lerui-Doamne, psalm de aur, cântec rar în alte vremuri
Purtător de-atâtea visuri și de dulci seninătăți,
Cântă sufletul și'ntrăbă: sărbătoare minunată
Unde și-ai lăsat pe cale farmecul de altedăți?!

Budapesta

T. Murășan.

Din Luncușoara.

I.

— Nemulțumirea Diacului. —

Popa Costan murise în Martie, înădușit de o grabnică aprindere de plămâni, și în Iunie satul avea popă nou. Sat mare, cu oameni bisericosi, nu putea rămâne multă vreme fără de preot. Parohienii înaintară rugare la vlădicie, încă în ziua înmormântării părintelui Costan, precum că nu cumva satul să rămână văduvit un an întreg de părinte sufletesc, ca alte sate; că Luncușoara nu-i sat amărât ca alte sate, care să nu poată da și ce i-se cade preotesei văduve, și ce i-se cade popii celui nou; că sunt bani în »coașa« bisericii și-l vor plăti un an în bani pe popa cel nou, până va trece eclegia în folosința lui.

Vezi bine, a sprijinit rugarea lor și protopopul, și la vlădicie s'au bucurat, că sunt credincioși așa de gata de jertfă în dieceză. La începutul lui Iunie le trimise vlădica de popă pe părintele Man.

În Dumineca în care le țină popa Man cea dintâiu liturghie și cea dintâiu predică, creștinii rămaseră cu gura căscată. Popa Man era tânăr, cu dar proaspăt, și parohienii nu prea fură mulțumiți când îl văzură intrând în sat, c'un moș de barbă și c'o mustață subțirică. Obișnuiți cu popi bătrâni, nu le venia să creadă, că părintele Man poate fi un vrednic urmaș al părintelui Costan, în știință, în cuminenție, în purtări, și în sfârșit în tot ceea ce face pe-un popă să fie pe placul parohienilor. Popa Costan, deși bătrân, fusese preot de clasa întâiu: glas dulce, căzanie cu pilde minunate, cetitor de scrisori în toate limbile pământului, iubitor de viciașă senină, strajnic părtinitor a pomenilor și a petrecăniilor dela ospete, și pe deasupra, om arătos, voinic și bărbos, cu două musteți ca niște coarne răsucite de berbece. Popa Man nu-i sămăna nici la înfățișare, cum îi va sămăna, deci, la putere?

Dar, în Dumineca cea dintâiu, parohienii rămaseră cu gura căscată: Părintele Man îl bătă pe răposatul și cu glasul și cu căzania. Oamenii nu se putură răbdă să nu-și arete mulțumirea. La sfârșitul predicii, ca dintr'o singură gură, isbugni în biserică:

— »Să ne trăească«.

După liturghie diacul Miron ieși la dreapta popii din progadie, și tot la dreapta lui s'a așinut până înaintea casei parohiale, deși părintele Man era cu mult mai iute de picior ca

popa Costan. Popa cel nou îi mulțumi adeseori de însoțire:

— Mulțumesc, diece, nu te mai osteni, până la mine-i departe.

Dar diacul, ca și când n'ar fi auzit pe părintele, pășiă vârtos pe lângă el, spunându-i mereu câte priceșne știe el, în câte feluri le știe cântă, cum, pe rămășag, poate grămădi toate cele opt glasuri într'un singur »Doamne strigat-am«.

El intră în urma popii în curtea parohială.

Popa Man, din cum s'a așezat diacul la masa din pridvor, din cum a pus de-o parte traista cu prescurile, după ce a rupt cornul dela una și la pus pe masă înaintea sa, din cum și-a netezit pălăria rotată și și-a șters mustațele, pricepă, că Miron așteaptă ceva.

Trimise slujnica, și fata aduse în grabă trei deți de prune din birtul de peste drum.

Diacul începă să bea ca la el acasă, ba tot el umplea și păhărelul părintelui:

— Dumnezeu să-l hodinească pe părintele Costan, tot așa mă cinstea și dumnealui — zise diacul cu ochii în lacrimi, la al patrulea păhărel. Părintele Man băuse, cu mare silă, două, ș'atâta-i fû prea mult.

Tot povestind, sticluța se goli și diacul începă s'o ciocănească de masă.

— Ce vrei diece? îl întrebă popa.

— E rândul meu, acum. Aduc eu trei deți, pe urmă, dacă vrei, mai aduci dumneata trei. Cu părintele Costan tot așa făceam. Și, pe dreptate: două părți a popii, una a diacului și la date nu numai la căpătate. Ori, doar dumneata, vrei să faci altă lege?

Diacul eră amețit binișor; părintele îl privi surizând și-i zise:

— La căpătate nu, dar la date mi-se pare, că voiu face altă lege.

— Să-ți ajute Dumnezeu, părinte, începă diacul foarte recunoscător; — i-am zis și fiertatului de multeori, că s'ar cădea să plătească dumnealui toată băutura. Dar eră om scump. Sfinția ta, se vede, ești altă pănură de om.

Popa Man râse din toată inima.

— N'am înțeles așa, diece, zise el. Trei deți sunt peste cap. Altă dată, să ști, după liturghie, n'am să gust nici un picur de rachiu. Acum am băut în sănătatea dumnilale.

Preoteasa veni să-i spună că-i gata prânzul.

Diacul se părea că nu pricepe nimic, nu-i veni să se scoale de pe scaun, și numai când părintele i-a spus: Prânz bun, diece, și la vecerne

să ne vedem sănătoși, a început să vadă realitatea.

Cu popa Costan aveau o lege: După biserică să bea un păhar de rachiu și să mănânce un corn de prescură. Adevărat, că de multeori legea asta îi făcea să nu se despartă până în biserică, la vecerne, când diacul intră în strană, iar popa în altar.

Miron plecă foarte abătut, foarte trist; atât de cu inimă rea încât, ca să-și uite năcazul intră în birtul de peste drum, și așteptă aci vremea vecernii.

Până în Dumineca viitoare se pără că diacul își uită toată supărarea. Însoți pe preot până acasă, șeză lângă aceeaș masă din pridvor, și, după ce-și rupse un corn de prescură, puse traista de-o parte, și începă să-și mângâie mustățile, așteptând.

Dar în loc de rachiu, preoteasa aduse pe masă câteva fălii de slănină, ceapă verde, brânză.

Poftim diece, zise părintele, »poftim și îmbucă dacă te-ai ostenit până la noi.

Miron își întoarse capul în dreapta, în stânga, înapoi, să vadă nu cumva aduce preoteasa rachiu. Dar nime nu se arată, nici acum, nici mai târziu.

Diacul se ridică foarte întunecat, își luă traista și porni: să-l fi și pușcat și n-ar fi putut lua o bucătură dacă nu înghițea întâiu un păhărel—două de rachiu. Zădarnice au fost toate îmbierile părintelui Man.

Din ziua aceea popa își făcă pe diacul dușman crâncen.

Încă în ziua aceea și până la vecerne, și după vecerne, se pută auzi glasul lui mănios în birtul de peste drum:

— Ce știți voi! Eu știu! Popă ca părintele Costan nu se mai află! Ziceți voi, că ăsta nou are glas frumos? Vă spun eu, că numai din grumazi cântă, n'are plămâni. Nu-l vedeți cum se ostenește? Ș'apoi ce-s elea ce ne tot spune în căzanie? Vorbe goale, vorbe de clacă. Vă spun eu, nu cunoaște glasurile, ba, ce-i mai mult cu slovă bătrână, cu slova ai sfântă a bisericii nici nu poate ceti. Cum a putut vlădica sfinți pe-un astfel de om? Apoi nici tu barbă, nici tu statură, e ca o scândură. Nici nu-i popă întreg, ci, iac'ășa, un popiț!

În ziua cea dintăiu a nemulțumirii sale i-a iscodit numele acesta de »popiț«, și cum îi plăcū porecla, de aci încolo, de câteori eră afumat, diacul nu-i zicea altfel părintelui Man decât »popiț«, »iacă un popiț«.

Dar scris eră în cartea sorții ca

zile și mai grele, mai grele încercări să vină peste capul diacului Miron.

Părintele Man, după ce vreo patru Dumineci în șir a vorbit despre primejdiile rachiului, despre faptul, că un lucru sfânt nu-l poți pune la olaltă cu lucrul ghiavolului, oprî pomenile.

Întăiu așa numitul »cap«, care se punea în biserică, la ușa bisericii, cu colaci și cu rachiu, apoi pomenile, cari se făceau la casa mortului îndată după înmormântare.

Opreliștele acestea avură darul să-i aducă mare mângâiere diacului Miron: mai mult de-un an fusese satul în fierbere, și popa își tăcū foarte mulți dușmani. S'au aflat și creștini, cari n'au voit să știe de opreliște, dar popa le-a lăsat bucatele pe masă, nesfințite, ba pe-un mort nu l-a îngropat până a patra zi, fiindcă rudenii lui se lăudară cu nerușinare, că nu se pot lua după prostiile popii. În vremea asta de peste-un an diacul eră când într'o crișmă când într'alta, el sumuța pe oameni, și eră convins, că »cu prostia asta, își rupe popița grumazii.« Fuseseră și deputați pe la protopopie, în fruntea deputaților însuș diacul Miron, dar toate înzadar: protopopul ținea partea popii.

După un an, oamenii începă să se obișnuască și fără pomeni, și abia atunci începă să se invenineze diacul. Parohienii, aceia, cari avuseseră morți în cursul anului, trecură toți pe partea popii acum: ei vedeau cât au cruțat, ne dând pomeni. Dar vedeă și diacul cât a pierdut. În anul întâiu al opreliștii nu prea cunoscū perderea, căci, veșnic printre oameni, eră cinstit și'n dreapta și-n stânga cu rachiu. Ba fuseseră mulți dintre cei cu morți, cari, și fără pomană, li duceau acasă partea diacului.

Dar după ce satul începă să se liniștească, diacul văzū cu groază, că nime nu se mai gândește să-i deie partea lui.

Pierduse, mai întâiu, dela »capurile« din biserică trei-patru copuri de rachiu de »cap«, pentrucă, tot ce rămâne în butoiăș împărțea pe vremuri, frățește, cu popa Costan. Tot de aici pierdū doi colaci mari și unul mic. Dela pomenile de-acasă pierdū »prânzul«, cu zamă, cu tocană, cu pește, cu rachiu și vin cât îi încăpea sub șerpar. Și, luând în seamă, că șerparul lui Miron eră larg cât un cerc de butoiu și totuș îi încingea numai baza pântecelui, se poate recunoaște că într'adevăr dela prânz pierduse foarte mult. Unde mai pui o traistă plină de colaci, o lumânare și-o năfrămuță!

Dar dacă toate bunătățile acestea n'ar fi fost mai înainte, pierderea ar fi fost grozav de mare luând în seamă numai voia bună ce-o avea diacul pe la pomeni. Aici își arăta el virtutea! La pomeni cântă un singur »Doamne strigat-am« pe toate opt glasurile, la masa mortului cântă podobiile cele mai alese.

Din zi în zi diacul eră tot mai abătut.

— Înșuș Domnul Hristos a zis: »N'am venit să stric legea ci să o dirig«, și acum a venit la noi popița ăsta, și voi, nebunilor, îl lăsați să strice legea.

»Cine a mai pomenit mort fără pomană? Ce s'a alege de sufletele răpozaților? Vor rătăci plângând și în raiu n'or putea intra. Ce-i dați voi, acum, mortului? Un ban de aramă în mâna dreaptă. Dar ce-i un ban când îl așteaptă vămile văzduhului așa de multe? Pun rămaș, că nici un mort dintre cei duși de când a venit popiț n'a trecut de vama a doua. Stau în vântul turbat, tremură'n îngheț, se vaeră, plâng și țipă. Vai ție, popiț nesocotit, care n'ai venit să dirigi legea, ci să o strici, vai vouă nebunilor, cari nu dați mâncare săracului la masa mortului, vai vouă, cari v'ați făcut iubitori de avuție ca Iuda, de el veți avea parte«.

Acestea și alte asemenea cuvinte și mai grozave spuneau oamenilor, în supărarea sa amară, diacul Miron. Oamenii-l ascultau, se îngrozeau și acum, dar, care se întâmplă să aibă mort la casă, nu mai făceau pomană și trecea pe partea părintelui Man.

În desnadejdea lui a dat singur jalbă la protopopul. Dar răspunsul fû amar de tot: Te știi bețiv mare, iubite diece; dacă nu încetezi cu vorbele de ocară, te scoatem din slujbă. Asta s'o ști delă mine.

Jalbă n'a mai dat diacul, dar căzû, de supărare, și mai adânc în patima beției, și gura nu-i tăcû până la moarte. Nime nu se mai îngrozea de vorbele lui, numai babele satului, cari îi ținură parte delă început.

Dar, într'o zi veni o întâmplare, pentru care îl părăsiră și babele.

I. Agârbicean.

Decretul lui Vladislav II. din 1494.

De Zenovie Pâclișanu.

Iată unul din puținele documente, care a avut darul de a provoca în timpul din urmă în istoriografia ardeleană o adevărată furtună de discuții.

În 1494 egumenul mănăstirii sf. Mihail din Perii Maramurășului cere

delă regele Vladislav II. confirmarea privilegiului dat de Antonie, patriarhul Constantinopolului (1391) la stăruințele fraților Baliță și Drag acestei importante mănăstiri românești. Regele confirmă privilegiul patriarhal prin decretul din 14 Maiu 1494 cu condiția, ca Ilarie egumenul și urmașii lui să fie față de episcopul Muncaciului cu cinstea reclamată de tagma lui (ambii erau călugări basilitani), iar față de arhiepiscopul din Transilvania, superiorul său, cu supunerea și ascultarea cuvenită (Ita tamen quod ipse frater Hilarius Prior et sui successores episcopo de Munkats sui ordinis reverentiam, *archiepiscopo vero de Transsilvania*, modernis et futuris, veluti superioribus suis, debitam subjectionem et obedientiam praestare debeant et teneantur¹⁾).

Întreagă discuția s'a purtat în jurul cuvintelor »archiepiscopo vero de Transsilvania«. Cine eră acest arhiepiscop? Istoriografia »veche« vedea în el un mitropolit românesc al Bălgradului și chiar azi, când cunoștințele noastre istorice privitoare la trecutul românesc din această țară s'au îmbogățit atât de mult, aderenții teoriei vechei mitropolii bălgrădene se referă la cuvintele acestea ale decretului lui Vladislav II. ca la un puternic argument. Istoriografia »nouă« spulberând frumoasa legendă a »bătrânilor« crede, că aici e vorbă de episcopul romano-catolic al Ardealului, căruia i-ar fi fost supuși pe acest timp credincioșii români ortodocși ai Maramurășului²⁾. Rezolvirea acestei chestiuni, atât de importante în aparență, eră împiedecată și de împrejurarea, că originalul decretului eră necunoscut, iar între textele publicate după diferite copii târzii erau deosebiri esențiale. În textul publicat de P. Maior reproduc apoi de Hintz, Laurian, Șaguna și acum în urmă de I. Mihályi avem »archiepiscopo vero de Transsilvania«, în cel publicat de episcopul romano-catolic din Alba-Iulia Battyán în »*Leges ecclesiasticae*« t. II. p. 217 *archiepiscopo vero de Transalpina*« (Țara românească).

Acum, când se cunoaște și originalul decretului³⁾ din care se vede, că textul publicat de Petru Maior (cu

¹⁾ I. Mihályi, *Diplome Maramurășene*. Sighet 1900 p. 606—607. Cfr. traducerea lui Bunea din *Ierarhia Românilor din Ardeal și Ungaria*. Blaj 1904 p. 164.

²⁾ Bunea, *op. cit.* pag. 163—181 și N. Iorga, *Sate și preoți din Ardeal*. București 1902, pag. 314—316.

³⁾ L-am aflat în arhiva capitlului latin din Pojon.

»archiepiscopo vero de Transsilvania«) este cel autentic, cred, că cuvintelor citate li-se poate da o interpretare cu mult mai verosimilă. Interpretarea dată de istoriografia »veche« e greșită. Pe timpul acela în Bălgrad nu rezidă nici un vlădică românesc și prin urmare în decret nu poate fi vorbă de un vlădică român bălgrădean. Nu mai puțin greșită mi-se pare și interpretarea istoriografiei noi. Este cu desăvârșire exclus, ca Vladislav II. să fi supus prin decretul amintit pe Românii ortodocși maramurășeni episcopului latin din Ardeal. În decret e vorba de arhiepiscopul din Transilvania, titlu, pe care nu l-a purtat niciodată episcopul latin de aici. La o greșală de titulatură nu ne putem nici gândi. Episcopia catolică a Ardealului avea un trecut de cel puțin 400 de ani și admitând teoria unor istoriografi unguri moderni, cari pun așezarea în Alba-Iulia pe timpul sf. Ladislav, avea o situație stabilită și sigură în ierarhia bisericii catolice din Ungaria și Ladislav Geréb de Vingard, care stă atunci în fruntea ei (1472 până la 1501 când a trecut în fruntea mitropoliei Calocei) a avut treizeci de antecesorii cunoscuți.

Dar nu poate fi vorba în decret despre episcopul latin al Ardealului și din alt motiv. Maramurășul făcea parte de prin deceniul al treilea al veacului XIV-lea din teritoriul episcopiei latine de Agria. Este adevărat, că pe la începutul veacului al XIV-lea episcopii din Agria și Alba-Iulia își discutau cu multă îndârjire drepturile asupra acestui comitat și că certele acestea au fost cauza unui lung proces între capii bisericești ai celor două eparhii. Îvingător însă a rămas episcopul Agriei, ceea ce apare limpede din împrejurarea, că actele acestei episcopii de prin anii 1331 și 1332 sunt iscălite și de protopopul Maramurășului ca membru al capitlului din Agria, iar de altă parte în socotelile venitelor papale din această eparhie Maramurășul e pomenit ca făcând parte din ea. Peste câțiva ani, în 1346, episcopul ardelean Andreiu a încercat din nou să-si estindă jurisdicția asupra acestui comitat cutriindu-l și făcând slujbe arhieresti. Încercarea a fost însă zădarnică. Maramurășul a rămas supus episcopilor din Agria până pe timpul întemeierii episcopiei latine a Sătmarului când a fost adnexat acesteia¹⁾.

¹⁾ Dr. Pap József, *Mikor lett Maramaros az egri egyházmegyéé?* în *Egri egyházmegyei Közlöny* din 1911 Nrii 10—11.

Făcând deci Maramurașul parte din teritoriul episcopiei de Agria este evident, că regele Vladislav II. dacă chiar voia cu orice preț să-i vadă pe Românii ortodocși de aici supuși jurisdicției unui episcop latin, i-ar fi supus episcopului pe al cărui teritor se aflau, iar nu unui episcop străin. Astfel interpretarea dată acestui decret în timpul din urmă este inadmisibilă.

Sub cuvintele »archiepiscopo vero de Transsilvania« trebuie la tot cazul să înțelegem un arhieru român ortodox din Ardeal. Care eră acela? Cred, că acest »archiepiscopus de Transsilvania« este vlădica românesc al Vadului. Se știe, că la 1475 Ștefan cel mare, voevodul Moldovei primește dela regele Matia domeniul Ciceului. Pe acest domeniu, în satul Vad, gloriosul voevod a întemeiat o mănăstire românească, în care a așezat pentru păstoria credincioșilor români din colțul nord-ostic al Ardealului, un vlădică românesc. Acestui vlădică dela Vad i-se supune prin decretul din 14 Maiu 1494 și Maramurașul. Recunoașterea și estinderea din partea regelui ungar a jurisdicției episcopului dela Vad asupra Maramurașului o înțelegem ușor dacă ne gândim la strănsele legături de prietinie, cari îl legau de voevodul Moldovei. În 21 Martie 1492 Vladislav poruncește conventului din mănăstirea Cluj-Mănăsturului să introducă pe Ștefan în posesiunea cetăților Ciceu și Cetatea de Baltă. În actul său, regele vorbește de »strălucita credință« și de »meritele serviciilor credincioase ale credinciosului nostru spectacabil și magnific, Ștefan Voevodul Moldovean« (Cum nos debitum, ut decet, habentes respectum ad praeclaram illam fidem et fidelium obsequiorum merita fidelis nostri Spectabilis et Magnifici Stephani vaivodae Moldaviensis¹⁾). În 1493 când s'a răspândit vestea, că Turcii, vor năvăli în Moldova, o mulțime de boieri și negustori din această țară au trecut în Ardeal. Vladislav dă poruncă Bistrițenilor să-i primească, să-i găzduască și să vegheze ca să nu li-se iea lucrurile aduse cu dânșii²⁾. »Din socotelile tesaurului public al Ungariei pe 1494 se vede, că relațiile lui Ștefan cu Vladislav și țara lui erau neîntrerupte și îndatoritoare. Așa din contribuția ardeleană pentru războiu i-se

dădură lui Ștefan 1000 galbeni. Alții 111 fuseseră cheltuiți cu doi soli ai săi veniți în deputațiuni la Sibiiu, la rege. Alții 18 serviră la căptușirea cu blană a unei șube a solului Moldovean³⁾. Fiind deci atât de strănse legăturile dintre regele ungar și voevodul Moldovean nu e de mirat, dacă cel dintăiu recunoaște o instituție întemeiată și patronată de cel din urmă. De multeori regii unguri siliți de împrejurările politice au trebuit să lucreze contrar convingerilor lor religioase. Ludovic cel mare d. p. cu tot fanatismul său catolic și pe lângă toată ura care o avea față de credincioșii bisericii orientale, a îngăduit așezarea în părțile de nord-ost ale Ungariei a unui mare număr de Ruteni »schismatici«, deși pentru sud-ostul regatului a dat ordinațiuni aspre contra credincioșilor bisericii orientale. Ginerile său Sigismund, deși a renoit decretul de intoleranță religioasă ale lui Ludovic, a primit pe despotul sârbesc Gheorghe Brancovici în șirul magnașilor unguri și a consilierilor săi și i-a dat moșii estinse în Ungaria. Ioan Hunyadi însuș, marele sprijinitor al acțiunii de convertire alui Ioan Capistran s'a învoit ca fiul său Matia să iea pe neopata despotului sârbesc dându-i acesteia dreptul ca și ca soție alui Matia să-și păstreze ritul grecesc și să țină la casa ei preoți de ritul grecesc, doamne și nobili de legea grecească³⁾. Sub stăpânirea lui Matia s'a dezvoltat și din modesta mănăstire dela Muncaciu episcopia ruteană schismatică. Astfel decretul din 14 Maiu 1494 nu cuprinde nimic neobicinuit.

Titlul de *arhiepiscop* dat vlădicului dela Vad nu dovedește nimic împotriva acestei interpretări. Episcopia Vadului eră nouă, iar de altă parte catolicii obișnuiți cu întocmirile lor bisericești erau și sunt până azi puțin orientați în ce privește organizația și întocmirile bisericii orientale. Apoi e cu mult mai ușor de presupus o greșală în titulatura unui vlădică de rit străin și care stă în fruntea unei vlădicii noi decât în titulatura arhierului unei vlădicii cu un trecut de patru sute de ani, cu rosturi precis determinate și aparținător aceleiaș biserici, căreia îi aparțineau și membrii cancelariei regești, alcătuitoarii decretului, cum ar fi cazul, dacă am admite, că sub »archiepiscopus de Transsilvania« este de a se înțelege episcopul latin al Ardealului.

¹⁾ Dr. A. Veress, *Acta e epistolae relationum Transylvaniae Hungariaeque cum Moldavia et Valachia*. Budapest 1914, I, p. 43. Cfr. și V. Pârvanu, *Relațiile lui Ștefan cel mare cu Ungaria în Convorbiri literare* din 1905 p. 1051.

²⁾ V. Pârvanu *l. cit.* p. 1052—53.

³⁾ Idem *ibidem* p. 1053—1054.

⁴⁾ Aug. Bunea, *Ierarhia Românilor* p. 127.

Din poeziile Sf. Gregoriu Nazianzenul.

Stăpâne, Domn puternic
Dă-mi har să-ți cânt mărirea,
Că'n cinstea Ta sunt psalmii
Și imnurile toate
Și Ție-ți cântă 'n ceriuri,
„Osana“ mii de îngeri!
În cinstea Ta lucește
Pe ceriuri mândrul Phoebus
Și bolta o străbate
Cu mândre raze: Luna;
Tot Ție î-Ți zimbește
În seri de toamnă zarea
Aprinsă de Luceferi.
Și tot ca să-Ți cunoaștem
Mărta-Ți stăpânire
Viața ne-ai croit-o.
Cu dreapta precurată
Zidit-ai tot ce este
Și'ndrepti spre scop făptura.
Ai zis. Și'ndată vorba-Ți
Produs-a: lumi, ființe
Ce s'au ivit ca'n farmec!
Născutu-sa 'n lume
Cuvântul Tău: Mesia,
Ca Ține de puternic
Ființa Ta având-o;
Dar scheptul de tărie
A vrut să nu-l cunoaștem.
Iar Duhul sfânt pe toate
Cu braț înalt le 'ndrumă
Spre țință, le scutește.
Treime vie, sfântă
Ce Unul ești: mărite-oi!
Că cin' o să 'nțeleagă
Originea-Ți eternă?
Pătrunde-vom Viața
Ce veșnic viețuește?
Putere fără margini
E vorba Ta divină
Dar mîntea n'o înțelege!
În fața Ta să 'nchină
Lumina ne-apusă;
Din ochii Tăi să scape
Făptura unde-ar merge?
Că dus pe-a mării unde
Ori munții dându-i pază:
— Privirea Ta-l găsește!
Te rog: mă ia 'ntre fii-Ți!
Și-mi dă cu glas de îngeri
În veci să-Ți cânt: „Osana“.
Îmi spală toată vina
Și gândul mi-l sfințește
Să nu dorească rele.
Nălța-voi mâni curate
Spre Cer. Și'n glas de rugă
Mări-l voiu pe Mesia.
Genunchi plecând striga-voiu
Adu-Ți de mine-aminte
Când vei veni 'n putere.
Te rog: mă ia 'ntre fii-Ți!
Fă-mi parte din mărire
Și nu-Ți uită de servul
Ce'n lacrimi Te adoară!
Că'n veci Ți-se cuvine
Mărire și onoare!

Pânea noastră cea de foarte zilele. (Alban Stolz).

E minunată evangelia numită la noi evangelia vrabiilor. In ea stă scris: „Au nu se cumpără două vrabii cu un ban? Și totuși vă zic vouă, că nici una din ele nu cade de pe coperiș fără știrea și voia lui Dumnezeu“.

Uită-te numai bine la o astfel de păsărică. Îți vine să crezi că 'n mantaua modestă și pantalonășii scurți de piele, fără ghete și ciorapi, ar fi o ființă de tot sârmană, asemenea unui școlar sărac, care locuiește în pădure. Nu știe fluera frumos, are creieri înguști, puțină minte și și de altcum știe foarte puțin. O altă pasăre călătorește toamna și cercetează țeri străine, pe când vrabia rămâne tot anul, toată viața în satul său, fiind acolo chiriaș deapănarea. O altă pasăre își face cuibul drăgălaș în chip foarte artistic: sticletele și rândunica, fiecare în felul său; pe când vrabia e un tinăr ușuratic, ba chiar vagabund, în breasla pasărilor. Cantă bucuros cvartir în case străine, în cuib de rândunică, și totuși nu plătește nici o chirie; sau lipsit de judecată își pune cuibul primitiv spre paguba lui și a urmașilor în mijlocul ovășului sălbatic, clădindu-l, în aceeași vreme, prost, cu paie. Și fiindcă vrabia nu pricepe nimic și n'are frumsețe și nu știe vreo artă sau măiestrie și nu-i nici cântăreață, nu-i respectată nicăiri, nici de oameni, nici de animale și e socotită în mijlocul neamului păsăresc de-un neam plebeu, deo lăpădătură, cu atât mai vartos, că bucuros mănca mult și strică și nu folosește la nimic. Și vrabiile le găsești apoi pretutindeni și nu samănă și nu seceră și mănca din ce au sădit alții. Chiar de aceea nu socotește nimeni de păcat să omoare o astfel de vrabie, dacă i-se poate apropia.

Și totuși încă nu s'a întâmplat ca o vrabie să se fi spânzurat, sau să-și fi tăiat grumazii, sau să se fi răpus cu glonț de pistol, sau baremi să-și fi făcut multe gânduri pentru ziua de mâine, sau chiar pentru iarna viitoare. Și are toată dreptatea vrabia! Dacă și-ar vârî cumva gârăuni în cap, ar fi o mare proastă; chiar și dacă ar avea, să zicem, din întâmplare darul minții. Căci fie o astfel de păsărică de doi bănișori, o astfel de vrăbioară cât de neînsemnată, cât să nu fie nici o pagubă, fie și numai mică, dacă careva din ele piere, și fie ea, asemuită cu o rândunică și sborul superb al acesteia numai un feliu de țaran mojit și prostănac: totuși această păsărică ar putea pricepe foarte bine, că e în grija Dumnezeului nostru și că Acesta îi pregătește și întinde pâinea de toate zilele. Să facem numai nițel calcul despre cheltuielile de întreținere, necesare pentru traiul unei vrăbioare.

1. *Cheltuielile mâncării.* Vrabia are nevoie zilnic de aluat sau carne și în zile de sărbătoare de amândouă, fie, că aceste se vor compune din puține semințe de grâu sau din o pleasă de mazere, fie din vre-un gândac neprecaut, sau cărnățelul unei omizi, sau din altceva eventual. Și prevederea unei ființe cum e vrabia, mai ales iarna: când a nins ziua întreagă și e acoperit totul de nea și vrăbioara totuși vrea să-și aibă mâncarea zilnică și ar face mare

zgomot de nu și-ar primi hrana, nu e lucru tocmai ușor. Cum se poate găsi mâncarea, când totul e acoperit de nea? Vrabia de săpat nu știe săpa, și de cerșit n'ar cerși, nu se pricepe, și să fure nu i-se dă prilej totdeauna. Iar ceea ce se poate culege pe șosele sau în locuri, de unde s'a dat la o parte zăpada, nu e tocmai mult și apoi vin și alți infomețați cu gușă mai mare și mai violenți, cintezoii, presure și corbii cu capul mare. Dar în butul acestor pedici, un vrăbioiu prostuț de al nostru, tot își capătă hrana în fiecare din cele 365 de zile; și în anul bisexil, adaus încă pe o zi. Se și cunoaște pe dânsul numai decât de departe, că n'are gânduri și e foarte ușuratic.

2. *Imbrăcăminte.* Cu o astfel de vrăbioară se întâmplă cum se întâmplă și cu alți oameni; nu vrea să fie îmbrăcat mai rău ca semenii săi, ci vrea să umble chiar cum îi moda între vrabii. Și dacă stăm să socotim lucrul bine, vrabia îi mai bine îngrijită decât s'ar crede. Dumnezeu o îmbracă cu multă grijă; o mamă cu bună stare nu-și îmbracă copilul mai bine să nu degere de frig, când e rece, decum e îmbrăcată ea, și vara nu asudă (cel puțin n'am văzut încă sudori de vrabie). Și-apoi vrăbioiul sau doamna vrabie poate să se preumbe foarte bine făloasă ca o madamă în haina penelor sale și să se arete tuturor pe coperișe. Au nu are redingotă întunecată, cu dungă surie? Au nu se preumblă în pantalonășii scurți de mătășă ca un nobil de curte sau careva din cler? Au n'are semighete fine din piele roșie de Moscva? și totuși n'are nici servitor, nici servitoare, nici perie! Și capul familiei n'are o căciuliță de mătășă în cap și puf boit de pene și totuși haina nu i-se decolorează nici de raza soarelui, nici de ploaie, deși n'are parisol, și nu capătă nici pete, nici nu i-se găurește; de nu cumva capătă voie de ceartă și-i flocait? Primăvara apoi și toamna târziu Tatăl său îngrijitor îi pregătește îmbrăcăminte nouă; atunci își schimbă vrabia penele. Toamna îi cad penele ușoare de primăvară, iar primăvara penele groase de iarnă și capătă haină nouă după cum pofteste anotimpul. Nu și-o vinde nici jidovului, nici negustoriului de pene, o lapădă simplaminte; căci e nesocotit ca și un artist. Un servitor sau lacheu capătă haină nouă dela stăpân numai tot la doi ani; o vrabie de două ori pe an și totuși nici nu servește, nici nu mănă cai. Și ce bine îi stau toate! Cel ce i-a dăruit hainele, El i le-a și croit, tăiat și cusut. De aceea nu umblă ca și ici colea câte un băcan sau hangiu, cărora croitorul meșterstrică de Paris le-a croit surtucul, sau ca soldatul, care trebuie să se vâre în uniformă ce nu i-se potrivește, — căci lui, domnului vrăbioiu, haina i-se potrivește de minune, ca-și când ar fi crescut leit pe el, seau ar fi fost turnată pe figura lui —; și cu toate astea el tot numai vrabie rămâne, vrednic doi bani între frați.

3) *Instrucție și tutorat.* O vrabie ca asta are cap sec, slăbuț și nestatornic dela fire; n'are stare, cum se zice despre mulți studenți, și-i foarte ușuratică. De aceea nu știe nimica, nu pricepe nimica, când iese în lume și dela alți oameni nu primește sfac. Dar iată acolo e măța, a colo e buha, acolo jderul acolo sunt copiii și până și gănele mizrable. Cări infestează vrabiile, ca-și când ar fi vreun neam oarecare țigănesc. Cine sa-i ajute vrăbioarei prostuțe, ne'nvațate în

mijlocul acestor aleșuri pornite din partea copiilor și animalelor, cari au talent mult mai mare ca dânsa? Iată că însuși Dumnezău a învățat-o pe biata și micuța pasere cum să facă, cum s'o direagă. Dumnezău i-a zis: Ia samă! Când se apropie vre-un om: sboară deja dela 10 pași în sus; când se apropie măța, poți s'o lași câțiva pași mai aproape, numai cât nu trebuie să-ți iei ochii de pe ia, să nu se arunce cumva asupra ta pe nesimțite; iar dinaintea unei găini, pușlama de ea, nu trebuie să ai nici un respect; nici nu trebuie să sbori în sus dinaintea ei, ci să sari numai ușor în lături, când la împărțitul hranei, muncită de pizmă și lăcomia fărâmiturilor își întinde ciocul după tine.

Și s'ar mai putea spune despre casa vrăbiei, despre sănătatea și veselia ei, și cum pe deasupra capătă liferate gata paie și cvartir și pat de pene preste saltea de paie și hrană mai multă când are familie; și cum preste tot ține de clasa mijlocie bogată, căci n'are cheltueli și poate fi foarte indestulită cu soartea.

Iubitul meu bărbat sau femeie, sau burlac ce ești! Vei fi crezând, că până acuma am glumit numai și poate nu-ți convine de loc de-a ceta astfel de lucruri ridicole, când ar trebui să vorbim de lucruri religioase serioase. Să mă crezi pe cuvânt, că gluma o ieu foarte serios și că am motive tari să fac așa.

Iată! Dumnezău a creat ceriul și pământul și marea și a infrumusețat și desenat minunat toată natura, pentruca oamenii și ângerii să se oglindească în dânsa. Toată lumea asta văzută e o sfântă Scriptură mare, plină de chipuri și parabole și asemănări și învățăminte. Toate lucrurile pe cari le vedem, își au rostul lor frumos și adânc.

Stelele pe ceriu, norul alb frumos în atmosfera de un albastru adânc, apusul soarelui, viforul și zefirul de printre flori într'o dimineață de primăvară, marea de foc a soarelui verii și licuritul dulce al stelelor în noaptea rece de iarnă, tunetul unei tempeste negre, și țirăitul tainic al greerului de după cuptor; toate acestea înseamnă ceva și mai mult de cât auzi din ele cu urechea sau vezi cu ochii.

Și codrul întunecat și stejarul înalt, plopul dela moară, tufișul de spini, vița de vie, și holda de grâu, florile câmpului și câmpul de trifoiu, viorica dulce și roza parfumată — toate aceste nu's numai pentru gustarea și plăcerea omului, ci sunt și literele unei scrisori tainice minunate, scrise din partea lui Dumnezău, și s'ascunse în ele idei dumnezeiești.

Și căprioara cu ochii blânzi, priveghetoarea din pădurea de lângă câmp, broasca din șanț și șerpele cornut și cecilizul (șerpele sticlos) și jocul eleganților țintari preste ape: da, toate acestea și cele'late animale mari și mici nu sunt pe lume numai să mănca și se bea și să crească și apoi să cadă pe brazdă, să piară sau să fie înșeși mâncate de alții — ele sunt litere vii, mișcătoare și sburătoare ale Creatorului. Dumnezăul nostru le-a semnat pe tabla lumii, încă înainte de a fi oamenii, pentruca aceștia când vor apărea, numai decât să le descifreze și să învețe; precum un învățător brav își scrie lucrurile pe tablă, încă înainte de a veni copiii la școală, pentruca aceștia să se poată pune la lucru cât ce vor nimeri în clasă.

Dar oamenii au pierdut prin păcat judecata și simțul drept și stau în fața naturii și alcătuirilor sale mărețe ca vițelul la poarta nouă, seau eventual nici nu se uită la ele și cred, că toate în lume sunt rânduite numai pentru mâncare, gunoie, ardere, îmbrăcăminte, lucru de mână... Fiindcă așadar a pierit orice înțelegere și tâlcuire bună a trimes Dumnezău pe Fiul său, învățătorul lumii, prin care toate lucrurile s'au făcut și fără de care nimic nu s'a făcut. Acesta ne-a dat din nou îndemn și sfat și ne-a învățat să silabisim și ne-a tâlcuit câteva însuși așezându-le în lumină potrivită: cum adevărat avem să le înțelegem și cum trebuie să fie înțelese.

De aci se ține și povestea cu vrabia. Mulți se vor fi mirat cum de Mântuitorul a putut folosi asemănări așa de comune: dar ceace a zidit Tatăl e prea suficient și pentru Fiul să ne tâlcuiască. Deci nici noi nu vom perde din noblețe, dacă ne vom oîri iarăși mai mult la povestea vrabiei.

Iată Dumnezău știe despre această vrabie, ține seamă de ea; asta ne-o spune Isus Hristos, și o constatăm și noi uitându-ne la micul animal, la prevederea lui cu hrană, la felul său de trai și chipul de a o scoate la bun sfârșit, dacă peste tot stăm să privim lucrurile în chip nepărtinitor. Firește cel ce și muncește trupul și sufletul numai pe coli de hârtie sau instrumentul de atelier al meseriei sale, acela cugetă că și Dumnezeu e la minte și putere ca un cutare primar sau consilier municipal; anume că dânsul nu poate îngriji de toate, nici vedea de toate; că puterile și mintea nu-l ajută, sau că i-ar pricinui prea multă neplăcere și trudă și că Dumnezeu din motivele acestea ar putea lua în seamă și ocroti numai ce-i mai de importanță; iar ce-i mic și bagatel, cum e o familie de vrăbii, ar lăsa în voia întâmplării. Cine astfel cugetă despre Dumnezeu, nu crede în Dumnezeu cel adevărat, în Dumnezeu Creatorul atotputernic al cerului și pământului, ci crede într'un idol pe care și l'a făurit el însuși în chip meschin, idol, care nu vede, n'aude, nu poate întinde brațul, n'are vieță

Ce Dumnezeu ar fi cel ce nu ști, sau n'ar putea și n'ar face și iubi decât ceace își închipuie inima îngustă și creierul strâmt al unui om de rând! Ar trebui să fie un Dumnezeu din cale afară mărunț; față de Dumnezeu cel adevărat ca și lumina oleiului față de splendoriile soarelui de Iulie. Zic cine știe regula mașinării cerului și a pământului, trebuie să știe conduce și lucrurile mărunte, căci unde, e rogu-te, marginea, hotarul pentru ochiul, brațul, inima lui Dumnezeu? Unde încetează de a mai vedea, unde de a lucra, și de a iubi, și de a se milostivi? Dacă ar fi aici un hotar, unde Dumnezeu nu mai vede, și lucră și grijește Dumnezeu ar fi un Dumoezeu de tot prea mărunțel; n'ar fi Dumnezeu și lumea ar fi mai mare decât El; pe când dimpotrivă tot universul înoată în Dumnezeu, ca și o mică sponghie în mare. Deja și profetul zice cătră Domnul. „Tot ce este iubești și nu urgisesti nici una din făpturile tale, fiindcă n'ai zidit nimic, ca să urăști“. Și așa dacă Dumnezeu de toate grijește chiar și de o vrabie, după cum mărturisește însuși Cuvântul lui Dumnezeu, mintea sănătoasă și ochii tăi, zic mai departe: Oare Dumnezeu să se îngrijească părintește de o păsărică,

nefolositoare, prostută, ce nu știe de Dumnezeu și nu-i mulțumește în veci — și să-și uite de făptura cea mai nobilă, de chipul și asemănarea sa, de fiul său, de omul răscumpărat cu multă greutate și cu preț așa de mare?

Deci nu fi omule nici prost nici măgar, și nu-ți face însuși griji pentru lipsa de hrană pe ziua de mâine sau trei zile înainte. Doară până și măgarul nu e măgar în punctul acesta, și nu cugetă cu îngrijorare la ziua de mâine că de unde își va căpăta scăieți și fân!...

Dr. Alexandru Nicolescu.

Fecioarei.

Când lumea 'ntreagă s'a aprins
Și flacări ne 'npressoară,
Când neam cu neam să ia de hac
Și din livezi morminte fac...
Când curge sângele părau
Toți alergăm sub scutul Tău
O Maică și Fecioară!

E groaznic chinul ce-l purtăm
Și mila ne omăară:
Yăzând orfani cu ochii blânzi
Cum au rămas pustii... flămânzi...
Murind în șanțuri tata lor
Suspină: Dă-ne ajutor
O Maică și Fecioară!

Povara grea ce o purtăm
Noi știm, că ne doboară...
Dar mamele cu șapte prunci
Sub chipul Tău cad în genunchi!
O! dă-le pâne, pace, sfat
La ușa Ta când vii și bat
O Maică și Fecioară!

Ion Belu.

Asociațiile tinerimii din Germania.

de Dr. Alexandru Borza.

Când vedem nețărnumita dragoste de patrie a Germanilor, care împreună cu spiritul desăvârșit de disciplină, cu tenacitatea și cu iscusința lor minunată i-a dus până acuma din biruință în biruință, trebuie să ne îndreptăm privirea și asupra isvorului de unde iasă aceste însușiri și virtuți, asupra educațiunii tinerimii germane. Înainte, dar mai vărtos după gloriosul răboiu cu francezii, întregul sistem oficios școlar ca și organizația extrașcolară a tinerimii au fost îndreptate spre aceeași țintă: stărnirea iubirii de patrie până la fanatism, desvoltarea încrederii de sine, a spiritului de disciplină până la formalismul cel mai pedant, a răbdării și a hărniciei atât de caracteristice pentru poporul german. Patul cald, răsadnița acestor însușiri, au fost și sunt pe lângă spiritul școlii organizațiile acelea minunate tineresti, cari leagă într'un mănunchiu floarea neamului în Germania ca și în ținuturile unde numai bate o inimă germană, unde trăesc fii acestui popor vi-guros.

Studentii dela număratoarele universități germane au format din timpuri străvechi încă „Burschenschaft“-urile lor pe bază națională-cavalerească, aristocratică. În straturile mai largi ale poporului german și mai potrivit cu spiritul democratic al veacului trecut „*părintele Iahn*“ a chemat la vieță societățile patriotice sportive, „Turnverein“-urile, cari au făcut educația extrașcolară a generațiilor mari dela 1848, 1870 ca și a oștirilor de astăzi. La anul 1811 a înființat prima societate de gimnastică în Berlin. În curând au cercetat cu miile sala de gimnastică a acestui apostol național. În toate orașele Prusiei, apoi pe rând și în celealalte state germane s'au deschis salele de gimnastică unde se oțeau nu numai mușchii ci și sufletul, unde se țesau visurile de mărirea patriei. Au venit apoi satele la rând. „Turnhalle“-le acestora au fost și sunt celea mai excelente școli de patriotism și disciplină militară. Serbările societăților de gimnastică sunt totatătea prilejuri de unire în cugete și simțiri patriotice, sunt examene publice despre iscusința și energia poporului german. Odată pornită mișcarea de asociare a tinerimii în spirit patriotic și național, curând răsar și societățile de tir și de înot. Și bineînțeles nu putea lipsi nici cântarea patriotică unde se făcea gimnastică și unde se întruneau sub deviza: să ne oțelim trupul și sufletul spre binele patriei. Puterea uriașă de educație a societăților acestora a recunoscut-o poate mai curând clerul catolic din Germania, și ceva mai târziu și cel protestant. Tinerimea eșită din școlile elementare, tinerii aplicați la comerț și industrie au mai mare lipsă de aripile protectoare ale societăților în vrăsta, când trupul e în desvoltare și când mintea și caracterul e în formare. Rupți dela căminul părintesc și aruncați de valurile vieții între împrejurări neprielnice în lupta pentru existență, miile de ucenici și lucrători de fabrici și flăcăi dela sate în „Jugendverein“-urile catolice ori protestante și-au găsit a doua casă părintească. Am înaintea mea raportul anual pe 1913 al asociației de societăți tineresti catolice din dieceza Bonn în Germania. Activitatea celor 25 de societăți ne dă o icoană vie cum înțelege clerul catolic, mult batjocorit „Hetzkaplan“-i să facă educația armonică a generațiilor viitoare. Societățile amintite numără 2394 membri Toate au câte un local potrivit unde citesc și se distrează, unde țin cursurile de seara. De mai multeori la an fac producții teatrale. Fiecare societate are cor și orhestră. 14 societăți fac sistematic gimnastică în „Turnhalle“, iar 7 sub conducerea subofițerilor activi ori penzionari, 5 societăți înnoată regulat în halele orășanești, 16 societăți fac excursii săptămânale, 11 fac și jocuri de răboiu sub conducerea ofițerilor. Toate participă la întrecerile mari sportive și de gimnastică cari se țin în fiecare toamnă la Bonn. Aparat de proiecțiuni ori cinematograf au 15 societăți. Membrii fiecărei societăți ascultă în corpore slujba dumnezeiască în fiecare Duminecă, și se cuminecă la 4 ori 6 săptămâni. S'ar putea o educație mai desăvârșită și mai armonică decât aceea care se deprinde din cadrele schițate aci?

Generațiile trecute prin această școală cu tot dreptul pot cânta:

„Lieb Vaterland magst ruhig sein
Fest steht und treu die Wacht am Rhein“!

Tinerimea școlară primește în toate școlile germane o educație patriotică excelentă, serioasă și adâncă, nu întemeiată pe fraze bombastice și pe fantasmașorii grandomane ca în alte țări. Numai educația corporală lăsa de dorit în multe privințe. Vieța sedentară, ocupațiunea intelectuală prea intensivă și multilaterală influențează în mod stricacios asupra fizicului tinerimii. Mai evidentă este această influință dacă comparăm rezultatul asentărilor din Prusia. Dintre economi au fost apti pentru serviciul militar 60%, dintre industriași 50%, din tagma comercianților 40%, iar dintre cei cu studii academice 30%. Așa dară foamea și mizeria, lucrul greu de câmp și din fabrici, aerul infect al orașelor cresc o tinerime mai viguroasă, decât traiul tihnit din băncile școlilor. Remediul încă s'a găsit curând în chipul feluritelor societăți: Wandervogel, Jungdeutschland, Pfadfinder și altele. Să le vedem pe rând. „Wandervogel“, adică „pasăre călătoare“ se numește asociația studenților, cari se folosesc de orice prilej ca să facă un mic drum sau o excursie în apropierea orașului natal, ori mai departe, prin frumoasa patrie germană. Călătoritul acesta împreună cu urcat și scoborît. cu săritul peste gropi, cu observații felurite în natura liberă este cel mai sănătos sport care numai se poate închipui. Se întăresc mușchii. Inima, plămânii și aparatul digestiv primesc mai mult oxigen și funcționează cu mult mai bine. Ținuta trupului devine dreaptă, mlădioasă, îndreptându-se influința stricaciosă a șederii în bancă. Wandervogel-ul câștigă pricepere și dragoste pentru natură, învață să-și folosească corect puterile fizice și spirituale, câștigă prevedere, prezență de spirit și încredere în sine. Călătoritul apără de primejdiile morale, micșorează primejdia alcoolismului. Călătoritul acesta e de altfel în sângele poporului german și ține de cea mai scumpe tradiții naționale. În migrațiunea popoarelor triburile germane au luat partea cea mai activă, iar în evul mediu cobzarilor și Minnesängerii făceau un adevărat apostolat din „vândrălitul“ fără odihnă. Meșteșugarii evului mai nou au fost călători neîntrețuți. După eliberarea din ucenicie trebuiau să iee bățul pribegiei în mână și să experieze să învețe...

De vre-o 20 de ani iară a reînviat neastâmpărul acesta înăscut firei germane. „Wandervogelul“ dela Lipsca numără ca la 30.000 membrii din sânul studențimii, cari sunt împărțiți după ținuturi în secțiuni, în „Gau“-uri. În multe orașe și locuri de excursie își au casa lor, numită așa de frumos „Wandervogelnest“, cuibul lor cald. Portul lor e simplu: haine comune de turist, ghete bune, un băț, și indispensabilul sac de spate, cu plosca de apă, cu paharul de aluminiu, eventual și vasele de fier. Tovarășul lor nedespărțit e cântecul. Cântări patriotice, marșuri vesele răsună pururea de pe buzele Wandervogelului, de cea mai multeori cu acompaniamentul sonor și armoniic de cobză, un fel de mandolină germană. Membrii acestei societăți călăto-

resc de dragul călătoritului însuși, pururea pe jos, fără scopuri anumite, cum ar fi vizitarea cutărui oraș, studiul naturii etc. I-am întâlnit în dricul iernii dealungul Oderii în Silezia, sărind pe sloii de gheață, bătându-se cu zăpadă, fotografiindu-se urcați sus pe arbori. I-am văzut în jurul Berlinului în cete de 2—6 inși, fără conducător, hoinărind tot cântând prin frumoasele păduri de printre admirabilele lacuri. Prin Spreewald-ul idilic am văzut fete aparținătoare acestei societăți, umblând în grupuri de 2—6 inșe, cu părul blond împletit în coade, cu mandolina atârnată de umăr. Munții frumoși din hotarul Boemiei, Riesengebirge, mișuna în Iunie de Wandervogel-i, răsunau văile de salutul lor frățesc „Heil“! La isvoarele Elbei, unde părauașul spumegând se aruncă peste stânci prăpăstioase în adâncimile Elbgrundului, cânta așa de melodios o ceată de 5—6 inși; pe coama dealului la vre-o 30 de școlărițe zburdalnice își fierbeau supa Maggi și ciocolata... Din când în când am întâlnit și grupuri de „Alt-wandervogel“, membri veterani ai acestei societăți, tot așa de împodobiți cu flori alpine ca și cei mai tinerii, cu aceleași cântece vesele pe buze, în inimă cu aceeași dragoste pentru natură, cu aceeași iubire de patrie, de frumosul pământ strășesc. O parte însemnată a clasei intelectuale germane de aeum a trecut prin această școală minunată de patriotism. Din cunoașterea patriei isvorește doară dragostea adevărată pentru ea. Și câtă sănătate trupească și sufletească nu s'a revărsat din micile și marile excursii asupra generațiilor întregi!

Pe când mișcarea cunoscută sub numele de „Wandervogel“ este cam unilaterală, nu cunoaște granițe și sistem în lucrare, nu știe ce-i supunerea și programul în muncă, tovarășia născută pe pământ englezesc sub numirea de „boy-scout“, transplantată la nemți sub numele de „Pfadfinder“, introdusă și la noi sub numirea de „mișcare cercetășească“, are un program multilateral binestabilit, și urmărește ținte ideale în creșterea tinerimii. Pfadfinderii germani, ca și cercetășii altor neamuri se întovărășesc pe temeiul legilor morale, cuprinse în 10 puncte încă de generalul Baden-Povell la anul 1908.

1. Cercetășul își ține totdeauna cuvântul, pentru el cinstea este o mândrie.
2. Cercetășul este credincios către tron, patrie, neam și legea strămoșească.
3. Cercetășul ajută pe deaproapele.
4. Cercetășul nu face nici o deosebire de clasă socială, de avere sau de credință, și este fratele celorlalți cercetășii.
5. Cercetășul este respectuos, ca valer față de toată lumea.
6. Cercetășul este prietinelor și al plantelor.
7. Cercetășul știe să asculte.
8. Cercetășul este voios și plin de însuflețire între toate împrejurările.
9. Cercetășul este cruțător.
10. Cercetășul este curat în gând, în vorbe și în fapte.

În aceste societăți se lucrează așa-dară în primul rând la forma caracterului, a omului moral. Cercetășia întărește trupul și toate simțurile, prin excursiunile dese,

prin deprinderea în observarea naturii, a oamenilor și prin jocurile sistematice. Mișcarea uriașă a „Pfadfinderilor“ completează apoi educațiunea școlară și în senzul acela, că face din băieți oameni practici. Fiecare Pfadfinder trebuie să învețe ceva meșteșug, iar cu toții fac lucrări de pionieri, învață să dea primul ajutor între ori ce împrejurări. În privința social desvoaltă simțul de prietenie adevărată, care nu cunoaște deosebiri de clase sociale.

Cercetășia germană ca și cea engleză este apoi o adevărată școală pregătitoare pentru serviciul militar, pentru apărarea patriei. Se învață disciplină militară, exerciții de ordine, serviciul de campanie, prin camparea sub cerul liber se dă o mică gustare din vieța de războiu.

Călătorind prin Germania pretutindena întâlnești pe acești minunați Pfadfinderi. Îi întâlnești cu grămada în muzeele germane, mai vârtos unde se pot învăța lucruri practice din domeniul tehnice, cum este neîntrecutul Deutsches Museum din München. La parada militară pășesc alături de soldați în ținuta țepănă a Parademarsch-ului german. În Dumineci și sărbători năpădesc împrejurimile orașelor, unde sub conducerea ofițerilor dau jocuri de războiu foarte instructive. Alții studiază natura, traiul animalelor; în altă parte îi vezi ridicându-și corturi, construind poduri și punți, fierbându-și singuri mâncările, deprinzându-se în spionaj, în transmiterea știrilor prin telefon, cu stegulețe, cu mijloace optice. În vacanțe fac excursii lungi, pleacă la alți frați cercetășii, și împreună cu ei tăbărăsc cu săptămânile în vre-un ținut frumos, întărindu-se trupește și sufletește deopotrivă. Înainte cu 2 ani s'au asociat toate grupele de Pfadfinderi din imperiu (cei din Bavaria se numesc Wehrkraftvereine) în impozantul Pfadfinderbund, care a numărat la 60.000 membrii. Înainte cu un an și ceva s'a întemeiat și o ligă a tuturor asociațiilor tineresti, sub numirea de „Jungdeutschland“ adică „Germania viitoare“. Aceasta cuprinde pe lângă societățile amintite în acest articol și numeroasele asociații sportive, turistice, pe cercetășii provăzuți cu arme (numiți legendwehr și Blau-weiss-blaue Union) etc. Este liga tuturor asociațiilor patriotice-monarhice ale tinerimii germane.

Un neam cu o astfel de tinerime trebuie să aibă un prezent glorios, și poate fi sigur de un viitor senin. O oștire recrutată din oameni cari au primit o astfel de educație va birui asupra tuturor potrivnicilor.

O s. liturghie de Crăciun.

— Pe timpul terorizmului francez. —

E o istorie adevărată, și nu vre-o imaginațiune a fantaziei omenești. Pe rev. Repard l-a surprins furtuna revoluționară, când ca paroh eră concrezut cu conducerea turmei din localitatea Bastida-des-Jourdans din dieceza Avignon. El ca bun preot catolic, refuză de a depune jurământul de apostazie impus lui de revoluționari și tuturor preoților din Franța, — și pe maica sa, care plângea amărîtă de soartea fiului său preot, — o mângăia

zicând, să nu se teamă, că mai iute va avea un fiu martir, decât un fiu apostat!..

Constrins de împrejurările triste a le timpurilor furtunoase de atunci, pentru a-și mântui vieța, să îmbrace în haine de țaran, în anul 1793 părăsește parohia și se duce departe până la comuna: Fuveau (Bouches du Rhon). Acolo el, ca necunoscut, intră în serviciul unei familii de țărani, care chiar avea lipsă de un păstor de vite.

A fost foarte norocos, căci stăpânii lui nu i-au cerut alte documinte, decât să-și spună numele. Ioan mi-e numele, răspusesse rev. Repard. În curând Ioan a câștigat simpatia tuturor membrilor familiei; puțin se pricepea și la lucrurile de câmp, prin voința de a învăța și prin fidelitatea în împlinirea datorințelor sale, și-a câștigat stima și dragostea tuturor din familie, cu un cuvânt era un servitor model.

Stăpânii lui Ioan aveau o fică foarte frumoasă și iată, că stăpânei așa tare i-a plăcut de Ioan, încât se hotărăște ca pe unica sa fică, să i-o dea de soție. Aceasta hotărâre și-o descopere soțului, după aceea fetei sale și ambii se învoiesc. Vine rândul să-i spuie și lui Ioan, dară acesta voind să-și păstreze și pe mai departe secretul, a știut să deie un răspuns evaziv adecă: nici da, nici ba. Așa apoi ambele părți trăiau mai departe în armonie bună. Fata și părinții ei sperau, iar Ioan era liber.

Părinții fetei vorbind cu Ioan confident, îi spun, că au știre despre aceea, cumcă în jur în ascuns trăiește un preot catolic, care în fieștecare Dumineca foarte de timpuriu, în o casă părăsită din o pădure din apropiere, servește s. liturghie. Deci fac propunerea, ca în ziua de 25 Decembrie să meargă laolaltă la liturghia de mezul nopții. Spun apoi lui Ioan, ca acest lucru are să rămâie în cel mai mare secret. Ioan promite că va veni și el, însă nu promite de a merge împreună cu ei...

Suntem în timpul terorismului, groaznica revoluție franceză își seceră victimele sale... preoții și oamenii onesti, trași la guilotină... bisericile catolice, jăfuite și profanate prin revoluționarii fără de Dumnezeu, rămân părăsite.

Între atari împrejurări sosese preșeara zilei de 25 Decembrie. Familia era gata să plece spre pădure, aștepta numai pe Ioan, carele a fost dispărut câțva timp mai înainte. Îl caută pe la vecini, îl strigă, dar înzădar, Ioan nu sosește. Fiind timpul înaintat, au fost siliți să plece fără de el. Noaptea era foarte întunecoasă și cei trei călători mergeau triști, neputându-și explica împrejurarea, pentru care iubitul lor a dispărut și n'a venit să meargă împreună cu dânșii...

În urmă sosesc la casa destinată de biserică în pădure. Ușa e închisă, dar bătând semnele convenționali, se deschide. Cei prezenți le spun, că preotul e deja de mai multe oare în scaunul de mărturisire, unde ascultă pe creștinii evlavioși, cari voesc să primească s. cuminecătura și cu suflet curat vreau să se facă vrednici de darurile nașterii pruncuțului Isus. Și cei trei sosiți mai pe urmă, să apropie și ei de scaunul mărturisirei și când se mărturisește ficea cea frumoasă, ascultând sfaturile preotului, i-se pare de a auzi

glasul lui Ioan... dar cugetă că e numai o închipuire.

Precis la mezul nopții preotul îmbrăcat în odăjdiile sacre, urcă treptele altarului și începe s. liturghie. Cei prezenți mișcați adânc de solemnitatea momentului ascultă, în genunchi cântările melodioase și nici privirile nu îndrăznesc să și-le îndrepte în sus.

Stăpânii lui Ioan se gândeau într'aceea mereu la servul lor fidel!.. Ce-i cu Ioan al nostru? Unde se află el acum?... Oare nu i-s'a întâmplat ceva nenorocire?...

După evanghelie, preotul se întoarce către cei prezenți, și le rostește o cuvântare scurtă, dar emoționantă.

Stăpânii lui Ioan se uită la preot. Și pe cine văd ei... N'au voit să deie crezământ ochilor!.. Înaintea lor îmbrăcat în ornate preoțești era servitorul lor cel fidel și iubit: Ioan!.. Il privesc mult, se uită la fața lui cea blândă, ascultă glasul lui cel dulce... și de astădată sunt siguri de a nu sminti, înaintea lor stă Ioan. Așadară păstorul lor cel credincios e un preot catolic scăpat de prigonirile și injuriile revoluționarilor.

Terminată s. liturghie, stăpânii cei evlavioși, se aruncă în genunchi înaintea preotului și plângând se roagă de iertare, pentru că nu i-au dat onorul cuvenit, și l-au ținut de servitor, însă promit de a nu-l mai trimite la câmp.

Preotul însă le mulțamește de ospitalitatea, cu care l-au primit până acum și i-au dat ocaziune de a putea face în secret atâta bine și a mângăia atâtea suflete amărite. Le mulțamește pentru dragostea cu care l-au primit în casa lor, și ajutându-l astfel să-și exercite funcția lui preoțească.

Acuma însă e nevoit să-i părăsească, deoarece cunoscându-l și știind că e preot, însaș reverința, care poate și involuntar i-ar arăta-o, ar fi o cauză de tradare, și așa atât ei, cât și el s'ar supune primejdiei de a cădea în mâinile revoluționarilor sălbatici.

Părintele Repard s'a dus apoi în Italia, de unde s'a reîntors în Franța, numaidupăce s'a terminat revoluția și a murit ca paroh în localitatea numită: Curcuron.

(După Rev. Ec. d. Pont.)

Dr. Paul Lauran.

In așteptare.

Vasile Bujor se deșteptase dimineata asta stăpânit de un gând, care-l neliniștea. Vedeau el bine, simțea greutatea sorășii și a bărbatului ei, ar fi voit să nu mai stea aici pe capul bieților oameni. Destul au făcut pentru el ca niște creștini; acum s'ar cădea să le răsplătească pentru ajutorul ce i-l'au dat până a mântuit școlile și și-a văzut diploma de învățător în buzunar.

Muriseră părinții, și lui Vasile nu-i mai da în gând să mai vadă orașul cu școlile. Cumnatu-său Ion s'a înțeles cu nevasta; — Hai tu Sevastă, nu lăsăm pe Vasile la calea jumătate vom trudi și-om scoate-o la căpătâi, copii noștri ls încă mărunței nu le trebuie atâta. Il ținem și pe Vasile la școală, să gate învățătura. Dacă n'om avea altă mulțamire, știm c'am făcut

un bine. Șapoi vezi tu, și el e de-al nostru ne-ar sta rău să'l vedem, cum nu știe lucra bătând ulițele fără de nici un rost.

— Cum să nu vreau, vai de mine, pentru frate-meu mi-aș da și cămașa. Nu-l vezi cât e de cuminte de pe acum și ce vorbă blândă și așezată are? — și pe Sevastia o podidira lacrimile. Simțea, că i-se făcuse inima mai mare cât o pâne, bună-tate de om pe de o parte, gândul c'o să-l vază domn pe Vasile de altă parte, o duse par'că pe altă lume a bucuriei curate. Și-a uitat pe-o clipă sdroaba ei, zoala ei de toate ziua cu atâta spuză de copii.

Munceau alături. bărbat și muiere. Unde puneau ei mâna, puneau Dumnezeu mila, par'că ducea vântul lucrul înainte. Și au răsbit.

Când le-a scris Vasile carte, că vine acasă cu dreptu' în mână, au răsufat ușurați. Era lungă postata. Sevastia printre câte toate se mai gândia: care fată ar fi pe potrivă, și gândul o ducea pe la fetele frunțașilor din sat. Apoi iar se 'ntoarcea, mai ști, o umblat băiatu pe unde picior de om din satu nost n'o fost, au plată mare și dascălii, Vasile e cuminte, mult mai cuminte decât fetele din hora satului, nu-și prinde mintea cu orișicine.

Cum venise Vasile acasă a și cercat în mai multe locuri să fie ales, dar pace bună, tot alții erau norocoșii.

Treceau zilele. Se apropia și Septembrie și Vasile tot acasă.

— N'ai tu oameni în Bușița, în Roghina, acolo am auzit că trebuie dascăl. Nu de alta, da, cum mi-ai spus, ești vrednic să câștigi singur. Eu, pe cum vezi, am să satur guri multe și, ști bine, dela socru, Doamne iartă-l, n'o rămas mai nimic, am plătit la datorie până ne-am sleit toată agoniseala mea, dela tata am adus'o aici. Nu vreau să fac aruncare, Doamne ferește, să nu fi avut o inimă bună nu făceam ce am făcut, da, cum ți-a fi voia, eu nu te silesc, cum am dus'o de cinci ani, o mai mân eu până va răsufia ceva de pe unde ți-ai băgat rugărilor. Uite ce-i mi-o zis notarășu că ar avea lipsă de un scriitor și m'o rugat să te întreb, n'ai vrea să te bagi la dumnealui? Îți dă, așa o zis cincisprezece zloți pe lună. Cum ți voia, eu aș zice, că decât nimic, mai bine ceva.

Vasile nici albă nici neagră. Un nod rebel i-s'a pus în gât și ca să și ascundă turburarea privi lung la chipul din fundul cășii, era tabloul colegilor cu corpul profesorilor în mijloc. Oh! fericirii, gândi Vasile, duc lume albă la școală. apoi sunt aleși cât bați în palmi, pe când eu, sârmanul, sunt silit să înfund cancelaria satului și să robotesc cu peana, ce nu mi-e meșteșugul, ca un alungat din școli.

Ion a priceput, că lui Vasile nu i au venit bine vorbele, a eșit dintr'odată fără să zică ceva, prefăcându se că-i degrabă. Vasile a ieșit și el în urmă. O rândunică ciripea vesel sus pe cumpăna fântâniei. Bogăție de lumină. Soarele lucia mândru pe un cer senin ca lacrima, din cetățuia lui de foc trimitea rază fierbinți, care se furiașau până 'n fundul șurii, unde poleiau o secere înfipă într'un stâlp pentru tăiat de paie cu mâna. Pe jos șerpuiau crăpături întortochiate, cum plesnise pământul de uscăciune. Poamele dau în copt și aduceau în grădini ceata copiilor gălăgioși, de-i auziai de departe.

Vasile se așază pe iarba moale la umbra părului cel vâratie. Se dădu pradă gândurilor, care stau să-l ucidă așa-l frământau. Avea impresia că e îmbătrânit, fără vlagă, traise p'arcă o vieță sterilă de rodnicia muncii pentru folosul obștesc. Să fi stat cu el de vorbă ai fi gândit că e eroul unei tragedii, ce-și rătăcește vieța fatal pe căi nestrăbătute până când va fi aruncat de valul vieții în adâncimea unei prăpastii.

Pe Vasile îl treceau fierbințeli, îi vuia capul, fruntea-i era îmbrobonată cu sudori. Îi venea să răcnească ca o vită străpunsă. Înceleștă mâinile, le duse roată pe după cap, par'că c'o voință tare ar fi voit să se stâmpere.

Niculiță, copilul mai mărișor, vâjeind c'o neua pe deasupra capului, veni repede la badea. Vasile se ridică, îi ia mâna, îl mângăie pe cap, îi vorbește despre școală, pe când copilul de neastâmpăr schimbă povara trupului când pe un picior, când pe altul.

Badea i-a luat pere coapte, el le-a pus în pălărie, pălăria a luat-o în dinți și dă fuga unde l-a trimis mâsa: să grijească de porci.

Vasile își mai veni în ori. Par'că i-se deschidea înainte un drum luminos, fără cotituri, care era lughitit apoi de un întuneric grozav. Îi venia în minte făgăduiala directorului, are să se îngrijească de soarta elevului, cel mai drag dintre câți a avut în anii din urmă, cum ar vrea Vasile acum să dea față cu directorul, să-i spue că senatorii școlari umblă să-și căpătuiască neamurile ori să facă hatărul unuia și altuia, ori mărită fete bătrâne. Așa i legea, nu a vredniciei, ori te dai și tu plainic, ori rămâi în umbră. Cu tot idealismul răsărit în sufletul tău de pe bancele școlii și nutrit acum de poliiloghia gazetelor.

Fără să știe unde merge Vasile se trezi în uliță. Ar merge pe la cancelarie, o fi sosit vre-o veste de bucurie, tot mai trăgea nădejde, ofertul rușinos al notarului îl ține pe loc. Cum stă în cumpene de după o răspântie se ivește straja, umbla pe la căsi, împărțind scrisorile. Vine încoace. Inima lui Vasile svâcnea cu putere, poate a fost ales.

Omul, asodat până după urechi, se apropie cu mână întinsă ținând între degete o scrisoare. Vasile cum și-a aruncat ochii pe slove a și cunoscut, de pe scris, că e dela directorul. Un val de sânge i-a dat năvală în față îmbujorându-i în roș aprins obrazii. Rupe coperta, și emoționat ce era nu putea merge pe șire, ochii-i alergau pe tot cuprinsul scrisorii, cași când dintr'o privire ar fi voit să-i soarbă înțelesul. Tremura scrisoarea în mână, ochii i-se împaijeniră, avea senzația că e o veste acolo și nu-i poate irni greutatea.

Straja era pe la a treia casă. Aerul reavân de aici îi aduce limpezime, pe dată putu ceti:

Vasile,

Azi ai fost întărit de învățător în comuna Zimbrița. Așteaptă încunoștințarea senatului școlar de acolo, și, până atunci, rânduește-ți treburile să-ți poți ocupa funcția cât mai curând. Nădăduesc, că vei fi un vrednic învățător, dupăcum te-am cunoscut de un harnic elev. Binevoitor,

Dionizie Pătrușiu.

O mai ceti odată, ș'a douaoară... până o știa pe din afară și punctele și virgulele unde-s puse. Ales și întărit. Scăpat de milogiri. Îi veni în minte frământarea de câteva ceasuri mai 'nainte, surise pe sub mustața-i abia mijită, cât de sceptic a fost. Ei sunt la câmp. Să știe vestea, și Vasile pune lăcata pe ușe, calcă mai apăsat, chiamă într'un glas bărbătesc copiii de prin ocol la el, spune că merge de-acasă, să fie cumiști, va veni în curând, deschise porțița trăgându-o cu mâna toată. Cu scrisoarea 'n mână, înfășurată mosor duce vestea, marea veste de bucurie la ai săi. E crainic, ce duce vestirea împlinirii a unor așteptări pe urma, par'că, nesfârșitului zbucium după creangă verde.

* * *

La cantonul satului locomotiva se pune în mișcare, vagoanele o urmează supus luncând ușor pe șine. Vasile, la fereasta vagonului, ridică încă odată pălăria de bun rămas. Sevastia plângea sprijinită de umărul lui Ion, ca totdeauna când mergea Vasile.

Carul de foc pufăie rar, apoi des, și mai des, apoi nu se mai aude decât ropotul roților.

— Sevastie, ștergeți ochii, am avut și noi o sărbătoare cu tihnă — grai Ion și porniră în drumul mare către casă. Pe ulița sumbră, era de cu sară, păreau doi călători, cari vin dela o mare depărtare și aduc vrednicia între oameni.

Toma Cocîșiu.

În fața morții...

Locotenentul Gheorghe Oprea e greu bolnav... Reîntors numai de-o săptămână de pe câmpul de luptă din Galiția, rănit greu de două gloanțe dușmane — se simte nespūs de slăbit. În jurul patului, lângă care veghiază plină de iubire o tinerică soră de caritate, îi pare, că aude din când în când glasuri de oameni răsvrățiți, cari îl amenință și atunci tulburat deschide ochii împainjenți de nesomn, tremurând privește speriat în jur de sine ridicat pe pernă — dar ochii lui mari întrebători nu găsesc decât ochii blânzi și nevinovați ai surorii de caritate, cari veghiază cu îngrijorare lângă căpătâiul lin... Obosit, capul îi cade din nou pe pernă și adoarme dus, ca nu peste mult săgetat de groaznice dureri prin întreg trupul, să sară din nou speriat din somn, tulburat și de urâte visuri...

Din zi în zi se simte tot mai rău. Numai are nici o speranță de mai bine. Se simte în fața morții, și în inima lui adânc îndurerată nu mai picură stropii nădejdii de vieță. Ingenunchiată lângă patul lui sora de caritate se roagă plină de evlavie cu mâinile împreunate în semn de rugăciune — desigur pentru sufletul

lui păcătos, care până aproape în fața morții, nu s'a gândit nici odată la Dumnezeu, nici nu a visat vreodată spectrul sinistru al morții. Dar acum simte plutind în jurul patului său pribeaga fantomă, care-l sperie și îngrozește, și vede rângetul fioros al morții și tresare înflorat...

În piept îl arde grozav o rană nespūs de grea, care-l chinuește. Sute de flacări s'au aprins vâlvătai în în pieptul lui și nu le mai poate nimeni stânge. Ochii lui zădarnic se deschid mari și întrebători spre cer, căci ochii lui tulburători deodată nu întrezăresc nici o rază de speranță acuma, căci sufletul lui nu are încă credință și rătăcește pribeag și cu inima și cu sufletul.

În inima lui s'a strecurat odată pe nesimțite necredința — așa dar poate numai dintr'un capriciu al clipelor de tinereță — față de tot ce e sfânt lumii creștine a simțit o adâncă aversiune și nu-și putea explica cum atâta lume și cultă și proastă urmează fanatică poveștile și fantaziile popilor, ascultă smeriți de rigorismul unor legi medievale și cucernici se închină în biserici când preoții — acești moderni farisei, se spune, că prin rugăciunile lor, înalță rugăciuni lui Dumnezeu pentru binele lumii. Doamne, ce ceată de oameni proști își închipuie el lumea creștină! Cu totul alții sunt tovarășii lui de idealuri!

Gândul lui sbură pribeag, dar nu mai găsea nici unde vreun picur de mângăiere pentru sufletul lui zdruncinat de patimi și durerile din piept îl mistuiau adânc. Dar, când deschidea ochii mari, și întâlnea ochii, cari veghiau plini de seninătate în jurul lui — atunci avea impresia, că rana din piept nu-l mai doare așa, durerile îi mai slăbesc și inima și sufletul îi sunt mai ușurate și căută așa de des ochii aceia rugători, blânzi și plini de dulceață, cari priveghiau cu îngrijorare lângă căpătâiul lui. Erau așa nevinovați ochii aceia albaștri, și nevinovată întreagă ființa aceea, dar nu se putea împacă cu gândul de ce se roagă așa de mult fetița aceea — doar și așa nu-i mai ajută nimic, nu-i mai readuc vieța deodată, rugăciunile acelea, cari îi păreau așa de banale, așa cum putea prinde din șopotul buzelor câte o frază rătăcită.

Nu mai credea în nimeni și nu mai credea nimic. Era așa de adânc căzut în prăpastie, că nu mai era

nici o nădejde de-al ridică. Și nici el nu știă de ce nu credea în nimic. Eră un desorientat, care s'a rătăcit într'o lume de suflete bune și nevinovate. Un străin venit din lumi necunoscute, care nu știe pe unde pribegeste. Nu știe de unde vine și nu știe nici unde are de gând să meargă.

Gândurile lui sburau mereu pribeg, rana din piept îl durea tot mai grozav, nu mai putea să mai adoarmă de loc și-l enerva, orice umblat cât de ușor în jurul lui, și-l enervau și rugăciunile abia șoptite ale surorii de caritate și când s'a deschis încet ușa chilioarei lui și a venit un preot cu o carte subsuoară, cu gândul să-l împace în celea din urmă clipe ale vieții — cu Dumnezeu și să-l împărtășească cu sf. taine, s'a uitat îngrozit spre ușa cu ochi strălucitori de ură și apoi grăbit s'a întors cu fața spre perete. Și când mâna rece a surorii de caritate l-a atins pe frunte cutremurat ca de un fior și-a întors capul spre ea și când i-a văzut din nou ochii aceia dulci, senini și așa de rugători — a simțit, că nu-l mai doare nimic, și cu glas emoționat ca de plâns a întrebat-o ce dorește...

— Suflet bun, a venit preotul să-ți cetească o rugăciune de alinare a durerilor și să te împărtășească cu sf. taine. Gândește cu iubire la Dumnezeu îndurător și crede. Dumnezeu, ce dulce îi răsună în inimă cuvintele acestea așa nevinovate rostite cu atâta pietate — dar și de-ar încercă să creadă — ce să creadă el, care nu a crezut niciodată nimic? Nu știe încă cum trebuie să creadă, așa cum îl învăță plină de dragoste sora de caritate, fetița asta cu ochii senini și nevinovați. Simte, că în sufletul lui s'a strecurat o pribegă rază de lumină, care i-a adus o dulce mângâiere și simte, că sufletul lui începe să se schimbe. În jurul lui vede cete de îngerași, îi aude cântând așa dulce cum n'a mai auzit pe nimeni niciodată și glasul preotului îl incântă și-l mângâie cum n'a gândit niciodată. Rugăciunile banale de altădată pe cari le-a ascultat acum cu gândul ridicat spre cer — îi par de o frumusețe cum n'ar fi fost în stare să-și închipuească niciodată — și ochii lui mari, întrebători caută sora de caritate. Ar vrea să-i ceară o carte de rugăciuni...

Și când preotul a vrut să-l

mărturisească nu a putut să-i spună de tot ce și-ar fi putut aduce aminte, glasul i-se înecă și câte-un restimp nu putea să zică nimic. Ochii i-se împănjeniau și trebuia să-i închidă. La un timp a deschis din nou ochii, s'a ridicat de pe pernă, a privit lung în ochii preotului.

— Părinte, numai acum cunosc pe Dumnezeu! Acum când stau în fața morții și simt, că rănile mă dor așa grozav și când privesc ochii senini și nevinovați ai surorii de caritate și rănile nu mă mai dor — atunci numai îmi dau seamă, că este Dumnezeu, care și pedepsește și iartă...

Am cunoscut pe Dumnezeu din ochii fetiței aceleia, care mi-e așa de dragă. Am fost rău — și am urât biserica, am urât preoții și pe toți pe cari i-am văzut, că se roagă cu credință lui Dumnezeu... Dar nici eu nu știam de ce-i urăsc — și câteodată îmi părea așa de rău de ce nu merg și eu vreodată la vreo biserică, să văd și să știu de ce în sufletul meu nu e credință?! Dar am fost rău și căzut adânc în prăpastie și nu m-am dus niciodată. Acum o rază de lumină s'a strecurat și în sufletul meu și simt, că rugăciunile Voastre îmi aduc mângâiere, alinare și o adâncă liniște. Când privesc ochii dulci ai surorii de caritate simt, că nu mai am nici o rană în piept — și aș vrea să mă scol din pat să mă rentorc iară pe câmpul de luptă... Dar totuș când mă mișc, rănile mă dor, mă dor grozav...

Preotul ascultă cu sufletul cutremurat și cu ochii plini de lacrimi, și-i părea un vis întreagă povestea locotenentului Gheorghe Oprea. La împărtășit apoi cu sf. cuminicătură. Gheorghe Oprea a făcut o cruce în semn de mulțumită și obosit a căzut din nou cu capul pe pernă și a adormit... Sora de caritate a îngenunchiat din nou lângă patul lui și cu adâncă cucernicie a mulțumit Domnului, că în fața morții a înviat un suflet rătăcit.

I. Pop de Zăicani.

COPILUL...

Scriitorul american *John Habberton*, 1). renumit pentru povestirile sale din viața copiilor, are undeva

¹⁾ Cetit *Hebbertn*, n. în Brooklyn la 1842. Colaborator al mai multor organe mari, ca «Christian Union», «Goldeys Magazine» și «New-York Herald», are mai multe opere, foarte cetite, pentru dragălașia cu care descrie viața copiilor. Intre celea mai de seamă: «Helen's Babies», «The Barton Experiment», «The Tiger and the Insecten», etc. Păcat că în românește nu avem nimic!

un fragment admirabil, de-o ne-spusă duiosie.

Într'un războiu oarecare, un escadron de călăreți, pleacă din tabără să facă recunoașteri spre pozițiile dușmanului. Cum înaintau călăreții, deodată, în fața, apărură un detașament inamic. Firește, au sclipit numai decât săbiile, au sunat goarneau și s'a pornit năvala din ambele părți. Duduia pământul de copite și văzduhul se făcuse un iad de zingănit de arme și de nechezuri de cai. Celea două escadroane erau aproape să se ajungă cu vârful săbiilor, când ieși din alunișul de lângă drum un copilăș, speriat de atâta zgomot și dădă să treacă drumul printre soldații năvălitori. De frică, ori împiedecat de vre-un bolovan, copilul căzdu în mijlocul drumului, cu fața la pământ și rămase nemișcat. Gata să-l fărâme copitele cailor. Însă în aceeași clipă se auzi o comandă aspră, detunătoare: Stați!

Una dintre trupe se opri, ca incremenită de-o vrajă. O altă comandă se auzi.

Escadron, stai!

Și stată și acela.

Apoi un căpitan cu fruntea de aramă descăleca și se apropie de copilășul căzut. Il ridică pe brațele sale de oțel și-l îmbună:

— Nu plânge, draguțule, nu-i nimic. O să-ți treacă, băețăș, du-te frumoșel acasă!

Câțiva călăreți din ai inamicului s'au apropiat și ei de mititelul cu pricina și se uitau cu ochi duiosi la dânsul și la căpitan.

Copilașul și-a venit în fire și o luă încet, pe-o cărarușe, spre casa apropiată.

Călăreții s'au avântat în șele, au strâns frânele și porniră tăcuți — înapoi... Fiecare escadron spre tabăra sa.

A. Melin.

Din zile de pace.

La nenea Arvinte, peste râu, e nuntă mare. Își mărită pe Ileană după un flăcău chipeș, cu mustața groasă, neagră. Și cum Ileana are să se depărteze tare de casă — nenii Arvinte i-a căzut așa o jale nedescrisă în suflet, ca o apă. Dar nu-i pare rău, căci stă bine flăcăul și se ridică din oameni aleși, iar de voinic «să-i tot cauți păreche» — vorba lelii Gapie. Deci, de bucurie și gândul despărțirii de Ileana, nenea Arvinte a făcut să fie o nuntă rară! și-a asvârlit căciula în mijlocul mesii și s'a oblit odată în fața lelii Safta, care s'a întors mirată cu mâinile la spate:

— Safto hăi, Ileana noastră se duce!

— Duce.

— Apoi dacă se duce, să știe satul tot că se duce...

Și nenea Arvinte a chemat aproape întreg satul la nuntă, a junghiat doi viței, a deschis ușa pivnițelor cât a fost de largă, a împodobit ograda cu ramuri înflorite — și a adus trei țigani de pe Mureș, cari au fost mai negrii, dar mari maestri în arcuș...

Lumina soarelui cade dogoritoare, făcând să strălucească ovesel de aur, mai mare dragul, pe colinele din împregurimi. E-o zi de vară, cum parcă nu a mai fost niciodată. Chivtele și clinchetele de veselie se ridică tumultuoase, împreștiindu-se sub nemărginirea bolții lipede, ca o oglindă uriașă de cristal... În jurul celor cari frământă și lovesc pământul cu piciorul, s'a strâns o lume întreagă. Șiruri întregi de oaspeți se ridică dela mese și iar se așează... Vinu-i cum e schinteia și voiabună a crescut cât o vâlvătaie... Arar cutremură văzduhul vreo descărcătură de armă. Arcușurile țipe și gorduna geme gros, pe nas, ca abdomenul unui bondar uriaș. Imbujorate de-un păhar de beaură, nevestele clatină din cap, după tactul cântecului și sunetul zurgălăilor; bunicile își subțiază buzele, iar moșnegii își dau căciula pe ceafă, vorbind aprins, gesticulând.

Moș-Dinicu, cu o mână răzimată în șold, a tot privit în stânga și în dreapta, din colțul lui de masă, par'car cântă ceva. Din când în când dă peste cap câte-un păhar de vin, scuturându-și, după fiecare, plețele învrăstăte cu fulgi de zăpadă. Spune ceva vecinului său — și ochii îi ard ca două flăcări de argint... În cele din urmă se ridică vertiginos și din doi pași e lângă muzicanți scuturând pe unul de guler:

— Măi nepoate! Stai o leacă!

Flăcăii lași în spate s'au oprit cu un zâmbet de plăcere tinerească în colțul mustațelor; pe moș-Dinicu îl cunosc la ocazii rari abia, când cu privilegiuri date, ei îi cetesc întreg trecutul, ca dintr'o carte...

— Zi Măruntica... Astăzi are și moșu voie de joc!

Hei, nepoate — dar cine știe până când încă!

Țigani opriți, privind cu ochi mari în jur, și-au arătat dinții albi ca laptele, și cercându-și coardele — au întors'o pe voia lui Moș-Dinicu.

— Asta-i! Noa vezi așa! Hai, hăi, hăi hăi. Da ni-ni-ni da ni-ni-ni ni-ni-ni!

Invărtindu-și piciorul în salturi măestre și figuri complicate, Moș-Dinicu s'a pornit ca un vârtej în mijlocul nuntașilor. — »Noa vezi așa! Rupe-o mă-ă-ă!« Sudoarea începe a-i picură pe frunte, dar bunicul nu se dă. Trage sumanul jos și-l aruncă deoparte. Se oprește apoi o clipă două, căutând cu ochii pe bunica Oana. O prinde de mână, în hohotul bărbaților și hicotitul femeilor. Bunica se smâncește; — Dinule mă!« Dar moș-Dinicu nu vrea să audă, țupăe cu bunica pe sub mână calcă apăsător de i-se cutremură plețele. — Nu te dă moșule!« se aud glasuri din mulțime. »Rupe-o mă-ă!« — Ian uitați la moșu cum a întinerit!«

— Astâmpără-te, că mâne îți facem prohodul!

... Ci moșul râde nepăsător; mai sucește odată piciorul în aer și prinde pe bunica și o sărută. — Ha, ha, ha! »Măi flăcăi, orice sicreată, eu să vă arăt cum se joacă!«

Și chiotele și clinchetele se ridică cu stăruință spre nemărginirea bolții limpede, ca o oglindă uriașă de cristal. Arar cutremură văzduhul vre-o descărcătură de armă. Arcușurile țipă, iar gorduna geme gros, ca abdomenul enorm al unui bondar...

T. Murășanu.

Germania.

Războiul actual a ridicat multe valori la suprafață, precum a stâns și multe străluciri. E lucru ciudat, că în toiul războiului nimica nu se poate ascunde. Vitejia trimbițată cu sunete de fanfară la masa verde, pe timpul păcii binecuvântate — zice războiul — să se vadă acuma! Să învie strămoșii glorioși prin eroicele fapte ale strănepoților! Să se arete spiritul de jertfă, echipagiul strălucit al armatelor să iasă la iveală, drumurile ferecate de prin toate unghiurile țării să stea gata, pe când armata va avea nevoie de ele, cu un cuvânt întreaga operă uriașă de o pacinică epocă să se manifeste acum, când cere trebuința publică, viitorul țării și existența statului.

Să ne închipuim numai situația beligeranților de azi! Câți nu vor exclamă în taină: Ce bine eră, dacă mai aveam și aci o linie ferată, dacă drumul celalalt îl clădeam cum se cade, sau echipagiul miliției îl completam la timp! Câte greșeli la administrație, educație, iustitie, toate se răsună pe timpul acesta cumplit.

Vor răsări apoi filozofii întârziati și vor zice cu mintea românului din urmă: Nu ți-am spus? N'am tocat la urechea surdului decenii întregi? Oare n'am avut în programul partidului negru pe alb? Și se vor face iarăș discuții d'acapo, inflăcărare, și vehemente, dar durere întârziată. Toți vor descoperi câte ceva, ce ar mai fi trebuit cârpit, și toți vor observa atunci, cât de puțin se simt acum epocele de muncă la rodul ce se cere! Toate vor avea ceva de zis, afară doară de... neamț. Dintre toate neamurile mari ale pământului germanii își vor putea face mai puține recriminări, că nu au întrebunțat tot timpul păcii, cum a trebuit.

Noi românii suntem în sfera culturii germane și totuș așa de puțin o cunoaștem. În lipsa acesteia, suntem necesitați a recurge la aprecierile individuale, cari în totdeauna se îndreaptă după simpatii și antipatii. Și fiindcă duhul negațiunii, al răpștirea este în totdeauna mai apreciat, mai convenabil firii omenești, veșnic bănuitoare și neîndestulite, natural, că vor avea alt resunet cuvintele: Ei ce! Cultura germană e o copie — o palidă copie — a celei franceze. Munca germană e brutală, lipsită de ideal, de sistem și farmec. Organizația statului german efemeră, virtuțile teutonice — inconștiente, gloria geniului german o megalomanie...

Cu toate, că acestui popor i-a adus până mai alaltăeri o lume tributul de recunoștință. Germania a fost învățătorul tuturor popoarelor și modelul tuturor țărilor. Și aceiași va rămâne veșnic, căci în lupta modernă pentru cultură și progres nici un popor nu a dat dovezi de așa excelente calități ca germanul.

Dela locuitorul nepretențios al țării nordice, care e într'o continuă și înverșunată luptă cu marea, clădind cu energie de fier zăgaz de zăgaz împotriva valurilor, din cari își scoate, de pe fundul mării, pământul cultivabil treptat, pe încetul, cu o răbdare admirabilă și până la pomeranul, ce mută hotare de mlăștini, aducându-și cu paciință din depărtări pământ roditor, strat de strat, este aci pretutindenea o lucrare, care nu se poate compara cu nimic.

Energiei de fier și culturii înalte și înțelepte germane este a se datorii azi împrejurarea, că s'a spulberat vechea credință, ca și când Germania ar fi o țară mai săracă în ceea ce privește productul agricol, decât Franța.

Datele statistice din 1901—1903 au dovedit, că productul agricol francez s'a evaluat la 4¹/₃ miliarde, iar al Germaniei la 5¹/₄ miliarde.

O probă mai mult, că nu bogăția pământului face o țară bogată, ci munca, ce se depune întru cultivarea locului, precum și țara atâta valorează, cât prețuesc brațele cari o apără, sufletele, cari o înalță și energia ce se depune la ridicarea aceleia.

Sunt la tot cazul surprinzătoare cifrele prin cari se exprimă cultura Germaniei de azi și cari au luat la toate rubricile proporții gigantice, mai ales de când actualul împărat Wilhelm al II. și-a pus coroana imperiului pe creștet.

În actualul împărat și-a aflat duhul atotcuceritor german expresia cea mai desăvârșită și numai el a fost capabil să-l conducă cu energie și râvna de fier spre biruința lumii. Germania e azi o țară de model. Canalurile ei clădite au în total o lungime de 2000 klm (Franța 5000, Anglia 6000), iar râurile canalizate dau o lungime de 1416 klm. Cele mai multe canale se află în nordul Germaniei în Brandeburg, unde capitala țării, Berlinul, formează punctul de mijloc a acestei rațele, stând ca paiangenu în mijlocul pânzei. Regularea și canalizarea Rinului în cursul superior este cel mai lung curs de apă prins în zăgăzuri de pe pământ. Sunt gata planurile unui canal Dortmund—Rhein, prin ce Rinul va fi constrâns a se revărsa pe teritor german. Canalul Stettin—Berlin plănuie are menirea de-a face din capitala imperiului port maritim. Mai sunt în peto canalul Odera—Dunărea dela Kiel până la Viena, iar canalul dela Kosel¹) va fi adâncit până la 11 metri.

Dela 1890 încoace s'au introdus în Germania așa zisele Talsperren — chei de râuri, prin cari sau ridicat ravagiile, făcute de apele râurilor de munte, iar puterea lor s'a angajat în serviciul agriculturii și al industriei. Văile deschise dela poalele munților, la ieșirea și întâlnirea râurilor, s'au prins într'un uriaș zid de piatră și beton, tăiat de mai multe chei și iazuri. În aceasta moldă uriașă se prinde apoi toată apa întrecătoare și se sloboade numai în cantitate trebuincioasă. În șesul Rinului există az peste 20 de chei artificiale. Cea din Urftal are o suprafață de 216 ha. și poate prinde 45 mil. de m³. Puternice chei se clădesc și în Sudeți, în Saxonia, ținutul Muldei, unde există 20 de chei. Cea mai uriașă este cheia Möhne din ținutul Ruhr, care cu cantitatea enormă de apă de 130 milioane metri cubici prevede toate stabilimentele industriale din ținutul Ruhr: Iar cheia plănuie pentru Eder are să fie în proporție ne mai pomenită. Are 400 metri în lungime 50 metri înălțime, și un părete de 34 m. de gros. Două milioane metri cubici de apă cuprinde și are să provadă în timp de secetă chiar și Weserul cu apă suficientă, ca navigația nici când să nu sufere.

Sunt aceste rezultatele unei culturi

Despre acesta s'a vorbit într'un număr anterior al »Unirii«.

atât de înaintate, a unei munci atât de dârze încât pun lumea în uimire. Nimic nu rămâne în Germania în proporțiile convenite, tot ce se face, se lucră, ia avântul uriaș, sborul de vultur, care întrece prin trăinicie, soliditate, proporții, tot ce e comun, efemer. Industria străveche de oroloage a locuitorilor din Schwarzwald este de renume mondial, industria de textil din Saxonia, Turingia și Bavaria bate cuceritoarele la porțile comerțului mondial, Solingen este cunoscut azi, ca hors concurs în întreaga lume.

La Băisagul din ținutul râului Ruhr cu cele 174 de băi de cărbuni află ocupațiune 334,000 locuitori, la cele din Silezia cam jumătate din aceia, iar la Saarbrücken tot atâta.

Rețeaua liniilor ferate germane este ca lungime cea dintâiu în Europa. În 1911 avea Germania 62,000 klm. cale ferată (Rusia 61 mii, Franța 50, Austro-Ungaria 45, Anglia 35,000). Capitalul întrebuințat la clădirea căilor ferate este $18\frac{2}{3}$ miliarde, venitecele 3 miliarde.

Posta germane este considerată de model în întreaga lume. La stăruințele secretarului de stat german Dr. Stefan s'a înființat și uniunea postală mondială. Numărul scrisorilor și corespondențelor a atins în anul 1910 suma de $6\frac{1}{2}$ miliarde (în Anglia $5\frac{1}{2}$ Franța $3\frac{1}{6}$ miliarde).

Lungimea sârmelor telegrafice și telefonice a fost în 1912 de 2 milioane klm. pe când Anglia cu Irlanda a avut de abia 1 mil. iar Franța 700 mii klm. Din 1900 are Germania cablul ei, care o leagă direct cu America și e de 8000 klm de lung, 1903—05 s'a clădit al doilea cabl spre America. Stațiuni de telegrafie optică are 17, Italia 15, Anglia 14, Franța 11.

Aproape toate râurile Germaniei sunt navigabile, ceea ce pentru comerțul și economia țării e de o însemnătate capitală. Pe râuri este o circulație, cum nu se constată airea. La 1907 au circulat 27,000 năi pe apele râurilor și canalelor. Flota maritimă comercială germană este azi cea mai de considerat în întreaga lume. La 1870 a fost numai jumătate ca cea franceză azi e aproape de 3 ori mai ca mare, cea engleză de 16-ori mai mică azi e de $4\frac{1}{2}$ ori. Cele două societăți navale germane — Hamburg-America Linie și Norddeutsche Lloyd sunt cele mai mari societăți maritime din lume.

Tot Germania are cel mai uriaș vapor de pasageri numit *Imperator*, având o lungime de 280 metri, lățimea 30 m. întrece în proporții toate vapoarele din lume și e de un gust și o eleganță excepțională. 5200 pasageri pot afla loc comod pe vapor, fără a fi socotit aci și personalul vaporului de 1200 oameni și două etaje pentru postă și cărbuni.

Comerțul german s'a evaluat în 1911 la 19 miliarde al Angliei, la $25\frac{1}{4}$, al Statelor Unite 15, și s'a ridicat dela 1885—1909 cu 10 miliarde, cel englez cu $9\frac{1}{3}$ miliarde.

Capitalul german, care mai înainte nu putea satisface nici necesităților lăuntrice ale imperiului azi a inundat lumea, susținând colonii (mai ales în America) clădind căi ferate și asigurând terene sigure comerțului uriaș german, care îmbrățișază lumea întreagă. Aproape 20 miliarde capital german este în afară, pus în diferite întreprinderi.

Valoarea cărbunilor puși în comerț se evaluează în Franța la 39 milioane tone, în Germania la 235; fierul în Franța $4\frac{1}{2}$ mil. tone, în Germania $15\frac{1}{2}$ mil.

Aveea națională a Franței e de 230 miliarde, a Germaniei de 250. Traficul comercial francez e de $4\frac{1}{4}$ miliarde anual, al Germaniei de 19 miliarde, datorie de stat are Franța $26\frac{1}{8}$, Germania $19\frac{1}{2}$ miliarde.

Daily Mail scria la 1908: »Cu toate că Germania a devenit a doua țară a fierului, iar noi am fost împinși la locul al treilea, azi ține locul al doilea cu industria de textil, al doilea cu navigația, al treilea cu clădirea vapoarelor și cel dintâiu cu industria chimică, nu și-a neglijat nici agricultura. La 1895 37.5% din totalitatea locuitorilor s'a ocupat cu agricultura, la 1905, după avântul uriaș industrial, 37.4%, ceea ce în comparație cu stările engleze este un rezultat îmbucurător. Mai e de remarcat, că produsele locului cultivat sunt urcate mereu, iar pusele și mlaștinele se supun unei intense culturi, de o capitală însemnătate pentru țară...«

În legătură cu avântul economic și industrial al Germaniei totașa de important este și cel cultural. S'a mai făcut amintire în coloanele acestei foi de cele 21 universități germane, 11 școli de tehnică, 16 academii de belearte academii de muzică 11, școli medii și superioare 3000, școli populare 61.000. La 1911 s'a aflat, că dintre recruți de abia sunt 2 la 10.000 analfabeți. În privința aceasta Germania este cel dintâiu stat din lume. Mai ales evenimentele glorioase ale războiului din 1870 au fost în uriașe monumente prinse. Monumentul din Niederwald la Bingen lângă Rin, cu falnică statuă Germania, este de o grandiositate impunătoare. În Teutoburger Wald s'a desvălit la 1875 uriașul monument al învingătorului legiunilor romane, conduse de Varus, a cheruscului Hermann, având o înălțime de 28 metri. Împăratul Wilhelm I. își are un admirabil monument în Turingia pe Kiffhäuser și e de 81 metri înalt. Iar la Leipzig, pe câmpia unde s'a dat sângeroasa luptă la anul 1813, se ridică azi cel mai uriaș și impozant monument al lumii — monumentul luptei popoarelor, de 91 metri înalt. Nici un monument german n'a reliefat atât de grandios puterea atavică teutonică, ca aceasta clădire uriașă. A fost desvălit la 18 Octomvrie 1913, la aniversarea de o sută de ani a luptei dela Leipzig și a costat 6 milioane mărci.

Afară doar de America, țara proporțiilor gigantice, nicăiri nu se află azi atâtea capodopere tehnice, ca în Germania. Viaductul dela Rensburg peste canalul Kiel este unic în felul său, încât întrece și cele mai imaginare închipuiri ale fantasiei omenești. Podul dela Levensan (Kiel), al canalului Stever — pe pod trece canalul navigabil, iar de desupt curge riul, — podul monumental dela Glötzschtal — 600 metri lung și 80 înalt, clădit pe puternice etaje, la aceea uriașe înălțime. Asemenea acestuia este podul Kaiser—Wilhelm dela Mungsten, clădit întreg din fier, de o eleganță remarcabilă și zeci și sute altele de peste Rin, Elba, Odera, Vistula, tot atâtea clădiri monumentale, cari au dus vestea numelui german în toate unghiurile pământului.

Eleganța și gustul gingaș pe care îl reprezintă castelul din Schiverin, situat la

malul sălbatic al lacului de acelaș nume, castelul Lichtenstein, răsărit din stâncile uriașe al Iurei bavareze, castelul Rheinstein așezat pe mușea unei stânci ieșite la o înălțime de 80 metri dela oglinda Rinului, castelul Wihelmsöhe la Kassel, cu un parc de o frumusețe fără păreche și o fântână săritoare, care își aruncă apele la 80 metri în sus, fără să mai amintim de castelul Linderhof din Bavaria, locuința plăcută ai regelui Bavariei Ludovic al II. și așezat într'o regiune sălbatică, încadrată de păduri. E ca o poveste din o mie și una de nopți. Într'adins n'am făcut amintire de capodoperele clădiri ale Berlinului și mai ales ale Münchenului, în care palatele prezintă dearândul un uriaș muzeu de edificii monumentale. Ceea ce este mai remarcabil însă, că întregul avânt economic, industrial, cultural a pornit aproape exclusiv la inițiativa privată — statul rezervându-și prețutindenea rolul de îndrumător, sprijinitor și supraveghetor. Un motiv mai mult, că cultura germană e o însușire de rassă inherentă individualității germane, un stimul național de a înfrunta elementele, a curma barbaria, a vrăji pe pământ edenul promis primei părechi de oameni, ca un farmec însoțitor al acestei vieți pământene.

Nu se va miră nime, că Germania a ajuns deci să fie dascălul tuturor popoarelor depe pământ. Reprezentanții ginților celor mai îndepărtate vin până la malul preului în calitate de discipuli, ca să învețe acolo spirit de organizație, de muncă, de instiție, administrație, de școală...

Avântul cultural al unei țări este o binefacere nu numai pentru țara respectivă, e o binecuvântare pentru toți oamenii și toate popoarele. Poporul german cu situația lui geografică, prin cultura lui întinsă, prin duhul de a stăpâni lumea cu superioritatea lui culturală, a fost până acuma totodată și cel mai puternic razim al păcii și puternicul sprijin al tuturor țărișoarelor mici și popoarelor mărunte. Sub scutul formidabilului imperiu din Europa centrală au putut privi cu încredere în viitor toți ceice știu să prețuească mai mult binefacerea culturii, decât barbaria războiului. Își poate oricine închipui, ce ar fi — mai ales aici în orientul Europei — între atâtea popoare, de alte și alte neamuri cu aspirații și interese atât de opuse, dacă nu ar fi o Germanie, ca stăpâna situației, ca scutul tuturor și scăparea tuturor. Să ne închipuim Germania osândită la un rol secundar și am slobozit toate patimile, dușmăniile, barbaria și războaiele din cătușile lor. La ce au lucrat generații, selecțiile situații de cultură, înaltele binefaceri ale păcii, se vor arunca pradă inconștienței temperamentului războaielor. State s'ar forma și prăbuși, popoare și avutul lor s'ar trece prin ascuțișul sabiei, orașe și sate s'ar aprinde, silind pe cetățenii rămași să urmeze iarăș drumurile de bejanie și să se adăpostească în codru și peșteri alătura de fiare. Căci nu ar mai fi celce să domolească pornirile atavice omenești, și nici putere nu ar avea să o facă.

Dr. O. P.

Proprietar, editor: **Emil Tatar.**
Redactor responsabil: **Augustin Gruița.**